

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Martin Hála

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Co zbylo z radikální sociologie? Problematické dědictví
„neposlušné“ generace**

Bakalářská práce

Autor práce: Martin Hála

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28.7.

Martin Hála

Bibliografický záznam

Hála, Martin. *Co zbylo z radikální sociologie? Problematické dědictví „neposlušné“ generace*. Praha, 2023. 42 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Rozsah práce: 107 509 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

V této práci jsem se zabýval tématem radikální sociologie a s ní spojených některých představitelů a jejich myšlenek. Cílem mé práce bylo představit radikální sociologii, vybrané autory a jejich myšlenky. Tyto myšlenky byly následně propojeny s otázkami v rozhovorech. Pro představení radikální sociologie sloužila teoretická část této bakalářské práce, ve které jsem se nejprve zaměřil na vysvětlení historického kontextu a vzniku radikální sociologie a poté jsem zmínil již konkrétní představitele „neposlušné“ generace a jejich myšlenky. Závěr teoretické části je věnován problematickému odkazu radikální sociologie a také shrnutí vybraných myšlenek radikálních sociologů, které byly následně použity v praktické části. V praktické části jsem se zaměřil na vybrané myšlenky radikální sociologie a jak vlastně působí a co vyvolávají v dnešní generaci sociologů v roce 2023. Došlo k provedení polostrukturovaných rozhovorů a následné komparativní analýze dvou skupin sociologů, začínajících bakalářských studentů a pokročilých doktorandů v oboru. Po analýze se podařilo odpovědět na obě stanovené výzkumné otázky. Obě skupiny sociologů měly kladné názory na myšlenky radikální sociologie, avšak názory byly odlišné především hloubkou odpovědí a uvažováním nad kontextem, což bylo přisouzeno právě tomu, že jedna skupina operovala na poli sociologie teprve pár let a druhá byla již zkušená, a tudíž tito respondenti z druhé skupiny více věděli, jak samotný obor funguje a myšlenky radikální sociologie dokázaly lépe převést do dnešního kontextu.

Klíčová slova

radikální sociologie, kreativita, reflexivita, změna sociální teorie, sociologie sociologie, role sociologa

Název práce

Co zbylo z radikální sociologie? Problematické dědictví „neposlušné“ generace

Abstract

In this work, I explored the topic of radical sociology and some of its associated representatives and their ideas. The aim of my work was to present radical sociology, selected authors, and their ideas. These ideas were subsequently connected to questions in interviews. The theoretical part of this bachelor's thesis served to introduce radical sociology, where I first focused on explaining the historical context and emergence of radical sociology and then mentioned specific representatives of the "disobedient" generation and their ideas. The conclusion of the theoretical part is dedicated to the problematic legacy of radical sociology and summarizes the selected ideas of radical sociologists, which were later used in the practical part. In the practical part, I focused on selected ideas of radical sociology and how they influence and evoke responses in today's generation of sociologists in 2023. Semi-structured interviews were conducted, and a comparative analysis was performed on two groups of sociologists: undergraduate students beginning their studies and advanced doctoral candidates in the field. After the analysis, both research questions were successfully answered. Both groups of sociologists had positive views on the ideas of radical sociology, but the opinions differed mainly in the depth of their responses and their consideration of the context. This difference can be attributed to the fact that one group was operating in the field of sociology for only a few years, while the other group was experienced, and as a result, respondents from the second group had a better understanding of how the field itself operates and could better contextualize the ideas of radical sociology in today's context.

Keywords

radical sociology, creativity, reflexivity, social theory, sociology of sociology, role of sociologist

Title

Whats left of radical sociology? Problematic heritage of „disobidient“generation

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Mgr. Janu Balonovi, Ph.D., který mě prováděl tématem radikální sociologie a poskytl mi možnost toto téma blíže prozkoumat. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří se zúčastnili praktické části této bakalářské práce, jelikož sehnat respondenty byl jeden z nejtěžších úkolů. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své rodině za jejich podporu při mém studiu, jelikož to se mnou nebylo vždy lehké a také za samotnou možnost vůbec jít studovat, kterou mi poskytli, a za kterou jsem velice vděčný.

Obsah	
1. Úvod	2
2. Teoretická část	3
2.1. Vznik radikální sociologie	3
2.1.1. Historický kontext vzniku radikální sociologie	3
2.2. Formování radikální generace a jejích myšlenek	6
2.3. Vybraní představitelé radikální sociologie a jejich myšlenky	10
2.3.1. Charles Wright Mills a jeho radikální myšlenky	10
2.3.1.1. Metoda sociologické imaginace	11
2.3.2. Alvin W. Gouldner a reflexivní sociologie	13
2.3.3. Zkušenosti a názory sociologů „neposlušné“ generace 60. let	14
2.4. Co zbylo z radikální sociologie	18
2.4.1. Problematické dědictví radikální sociologie	19
2.5. Hlavní myšlenky radikální sociologie	21
3. Praktická část	22
3.2. Metodologie	22
3.3. Vybrané myšlenky radikální sociologie	24
3.4. Výzkumné otázky	26
3.5. Analýza rozhovorů	27
3.6. Výsledky analýzy	38
Závěr	39
Summary	41
Použitá literatura	44

1. Úvod

V této bakalářské práci se budu zabývat otázkou radikální sociologie a s ní spojené „neposlušné“ generace sociologů ve 20. století ve Spojených státech amerických. Radikální sociologie byl proud spojený se změnou pohledu na sociologii a sociologa, jejich roli a přínosu v sociálních vědách. Vytvořila se skupina sociologů, „neposlušná“ generace, jež kritizovala tehdejší kapitalistickou společnost, její vliv na sociologii a sociology, kteří propadají institucionalizaci a mění se jejich role. (Balon, 2008) Účel této bakalářské práce je představit radikální sociologii a vysvětlit vybrané myšlenky radikálních sociologů. Budu se zabývat tím, co to radikální sociologie vlastně byla, jaký je historický podtext jejího vzniku a poté se zaměřím na vybrané myšlenky a jací sociologové a badatelé jsou s nimi spojeni. Ačkoli se radikální sociologie nikdy nedostala do popředí sociologické vědy a nerozšířila se tak, jak by její zastupitelé chtěli, je s ní spojeno mnoho myšlenek, které jsou předmětem zkoumání do dnes, a které ovlivňují bádání sociologů a pohled na samotného sociologa a jeho roli, navzdory jiným sociálním podmínkám 21. století. Díky tomuto faktu je relevance tématu radikální sociologie důležitá i v dnešní době a je přínosné prozkoumat myšlenky tohoto směru a to, jak se promítly do sociologie 21. století. Jak vlastně působí tyto vybrané myšlenky radikální sociologie na dnešní sociology? Je rozdíl v chápání těchto myšlenek mezi začínajícími sociology, kteří mají jistá očekávání od role a funkcí sociologie, a pokročilými sociology, kteří jsou již integrovaní na akademickém poli sociologie a znají procesy spojené s bádáním? Sociologie není ani dnes jednoznačně vymezený obor, a tudíž je důležité neustále hodnotit, zkoumat teorie a myšlenky starších generací a pokoušet se je adaptovat a aplikovat na moderní sociologii 21. století. V teoretické části této bakalářské práce se zaměřuji na práce a zdroje z doby vzniku a působení radikální sociologie a účelem bude vysvětlit dynamiku, rozkvět a upadání radikální sociologie a s ní spojených vybraných autorů a jejich myšlenek. Zaměřím se na to, jaký kontext dal vzniknout těmto myšlenkám, za jakým účelem se formovaly, jak se vyvíjely a co se nakonec stalo s touto skupinou a jejich problematikým dědictvím. Praktická část je následně zaměřena na kvalitativní výzkum, konkrétně komparativní analýzu polostrukturovaných rozhovorů s dvěma skupinami sociologů, začínajícími sociology z prvních ročníků studia a již zaběhlými sociology doktorského studia. Praktická část vychází z teoretické části, kde vybrané myšlenky radikální sociologie jsou součástí otázek a cílem praktické části je zodpovězení výzkumných otázek a porovnání názorů dvou zkoumaných skupin na myšlenky radikální sociologie.

2. Teoretická část

Teoretická část obsahuje vybrané myšlenky a představitele radikální sociologie v jednotlivých kapitolách. Hlavním cílem je vysvětlit kontext vzniku radikální sociologie a představit a vysvětlit některé z představitelů tohoto proudu, jejich myšlenky a kritiky, které budou následně vybrány a budou hrát roli ve výzkumné části této bakalářské práce. Radikální sociologie je až moc rozsáhlá, a tudíž se tato teoretická část zaměřuje na vysvětlení kontextu vzniku radikální sociologie a jejího dědictví, nicméně nemá za účel popsat celou radikální sociologii a všechny její autory, dochází k výběru několika důležitých představitelů a jejich myšlenek, které se poté odrážejí ve výzkumné části.

2.1. Vznik radikální sociologie

V následujících kapitolách představím, proč radikální sociologie vlastně vznikla a vysvětlím historický kontext z jakého radikální sociologie vzešla. Abychom mohli vybrat konkrétní myšlenky a zaměřit se na představitele pro výzkumnou část bakalářské práce, je důležité uvést kontext. První kapitola se bude zabývat poměry na poli sociologie v druhé polovině 20. století v USA a kontextem, který vedl k formaci generace sociologů spojených s radikální sociologií, jelikož právě v této době vzniká radikální sociologie a nejvíce působí „neposlušná“ generace radikálních sociologů.

Radikální sociologie se ve menších formách objevovala už od začátku sociologie jako vědy. Radikální myšlenky se u několika sociologů objevovaly již dříve, například i jeden z nejznámějších sociologů Emile Durkheim měl radikální myšlenky vzhledem k sociologii jako takové, jak píše Mike J. Gane ve své knize „Radical Sociology of Durkheim and Mauss“ (1992), nicméně o vzniku proudu radikální sociologie se hovoří až v druhé polovině 20. století. (Gane, 1992)

2.1.1. Historický kontext vzniku radikální sociologie

Sociologie se jako obor po druhé světové válce nacházela v krizi identity, obor byl velmi chaotický, roztroušený a role sociologů stagnovala. Aby se sociologie ukotvila na poli velkých sociálních věd, jako byla psychologie nebo filozofie, muselo dojít k interní změně v oboru jako takovém. Především se hovořilo o sjednocení teorie a nástrojů, hovořilo se o vymezení jednoznačné role sociologa a v samé podstatě vymezení role celé sociologie. S velkou institucionální expanzí a zájmem o sociologii přichází mezi lety 1945-1970 „zlatý“ věk sociologie. Tomuto období dominují svými názory a díly např. T. Parsons, P. Lazarsfeld

nebo K. Merton. dnes již velmi známá jména v sociologii, sociologie dle jejich slov rozkvétala a sjednocovala se ve velmi silnou vědu, která se postupně měla dostat na stejnou, ne-li vyšší úroveň, než byla například psychologie a další společenské vědy. Aby se sociologie dostala na takovou úroveň, musely se jednoznačně vymezit role sociologie a sociologa, musely se určit otázky pro koho vlastně sociologie jako věda je, na jaké vědění se zaměřit a jaké nástroje a hodnoty používat. Například Parsons se snažil tuto roli vymezit ve svých dílech „Some problems confronting Sociology as a profession“ (1959), ve kterém se pokusil vytvořit jasnou roli pro sociologii nebo také „The Social System“ (1951). Parsons, Merton, Lazarsfeld a další byli součástí většinového proudu, který brzy dominoval sociologické vědě. Sociologie se začala prezentovat jako objektivní, hodnotově neutrální věda, hlavním předmětem sociologie se stala kumulace vědění. Sociolog se ve své roli výzkumníka měl odosobnit od empirického zkoumání a postavit se do role profesního experta a služebníka své vědy, etické a morální otázky byly ve výzkumu řešeny jako obyčejné proměnné. Sociolog by neměl kriticky vypovídat o společnosti, hlavní byla především empirická kumulace vědění a technická kompetence. Například již zmíněný K. Merton ve svém díle „Social Theory and Social Structure“ (1957) napomohl integraci sociologie do struktury systému vysvětlením sociálních struktur a toho, jak do nich sociologie zapadá. S tímto obdobím a těmito sociology se spojují přístupy funkcionalismu, profesionálního pozitivismu a pozitivistického empirismu, které dominují vzniklým teoriím a vyučování sociologie na tehdejší akademické půdě. (Balon 2009)

V tomto období vznikla radikální sociologie jako kontrastní reakce na dominantní „zlatý věk“. Vytvořily se dvě různé perspektivy „akademická“ sociologie Parsonse a většinového proudu a nová „radikální“ sociologie, která byla spojena spíše s mladou generací sociologů (Pitch, 1974). Velkým faktorem, který hrál roli ve formování tehdejší akademické pole byl také nárůst byrokracie a dominance kapitalismu ve společnosti a ve vědách. Pohled na všechny vědecké obory, společně se sociologií, se zároveň po 2. světové válce začal proměňovat, což velmi ovlivnilo strukturu sociologie jako oboru. Ekonomie a politika prostoupila i na akademické pole a postupně se začínal měnit pohled na funkci univerzit vůči státu a společnosti. Do vzdělávacího systému USA vstoupila myšlenka „knowledge economy“ a tržní mechanismus se integroval ve spojení s univerzitou a vzděláním. Institucionalizace a vstup byrokratického aparátu na akademické pole změnil fungování univerzity, která byla dříve spojována s rovností a akademickou svobodou, na podřízený subjekt a čím více stoupala moc institucí tím více zasahovala do akademické kultury. Idea

moderní univerzity, která je závislá na státním financování a přispívá k růstu „knowledge economy“ byla zajímavá, avšak pro obor jako sociologie, který by měl vypovídat o společnosti, byla poněkud problematická. Tehdejší dominantní proudy v sociologii v čele se sociology jako byl například již zmíněný Parsons toužily po zařazení sociologie, podřídili se této změně a vytvořili tedy profesionální identitu a strukturu, jak by sociologie měla operovat, nicméně právě vlivem nové ekonomie se sociologie dostala do problematické situace s její smysluplností a praktickou využitelností. (Holmwood, 2019, s. 17-23,157,168)

Expertní identita a profesionální pozitivismus umožnily sociologii v tomto ekonomickém systému fungovat, jelikož kumulace vědění a hodnotová či morální neutralita nebyla v tomto konfliktní. Nicméně například S. Turner se ve své knize „The Impossible Science: An Institutional Analysis of American Sociology“ (1990) zmiňuje, že s Parsonsovým funkcionalismem byly problémy již po jeho formulaci, jen se tolik neřešili, vzhledem k snaze vyzvednout sociologii na vrchol vědeckého pole (Turner, 1990). „Zlatý“ věk měl přinést sociologii slávu a pevné místo na poli sociálních věd, nicméně již v 50. letech 20. století se postupně začala objevovat kritika tohoto přístupu sociologie k výzkumu, hodnotám sociologie a nástrojům používaných aktéry, odvrácení se od veřejnosti a ovlivňování předmětu zkoumání byrokratickým aparátem a elitami vytvořilo prostor pro kritiku „zlatého“ věku sociologie a s ním spojených nástrojů a hodnot. (Balon, 2009)

Jedním z největších hlasů kritiky tehdejšího systému byl Charles Wright Mills, který se rozhodl otevřeně kritizovat roli sociologie a rozhodl se vystoupit proti tehdejší většinové přesile sociologů svými díly „The Power Elite“ (1956) a „The Sociological Imagination“ (1959), o kterých se budu detailněji zmiňovat v dalších kapitolách. Právě z této Millsovo kritiky tehdejší sociologie se objevil zárodek radikální sociologie a budu z těchto děl čerpat některé myšlenky pro výzkumnou část.

Situace na sociologickém a akademickém poli nebylo to jediné, co vyvolalo v USA v druhé polovině 20. století sklony ke kritice a radikálním myšlenkám. Politická a ekonomická situace v USA také napomohla vzniku radikálních proudů. USA v 60. letech 20. století zažívala velmi velké protesty. Mohla za ně mimo jiné válka ve Vietnamu, která vyvolala v celé americké společnosti kritiku, sociologové a studenti se v této době také obořili proti válce, všemu prostupujícímu byrokratismu a demonstrace či formace radikálních skupin, které bojovaly proti systému, byly velmi běžné a to vše se odráželo zároveň na akademickém poli na univerzitách. (Sica & Turner, 2005) Sociologové ovlivnění těmito proudy byli velmi

názorově radikalizovaní a vystupovali proti profesionální sociologii a její přehlížení témat chudoby, rasového utlačování, diskriminace pohlaví a rozdílných privilegií jednotlivých tříd. (Burawoy, 2004)

Jedním z velkých problémů tohoto pozitivistického empirismu a funkcionalistického přístupu k sociologii byl také nedostatek pracovních pozic. Sociologie se ve „zlatém“ věku dočkala obrovské popularity a počet studentů mezi lety 1945-1970 se skoro čtyřnásobně zvětšil. Pozice však zastávalo většinou jen několik vzdělanců a uznávaných profesorů, absolventi jen zřídka dostali práci na akademickém poli, tudíž se začali dívat na jiné obory, kritizovat a pohlížet na samotnou strukturu sociologie. Hlasy byly stále silnější a nová generace mladých sociologů se stále více stávala nespokojenější a začala se objevovat kritika tehdejšího systému, struktury sociologie a role sociologa. (Sica & Turner, 2005)

2.2. Formování radikální generace a jejích myšlenek

Každoroční zasedání Americké sociologické asociace (ASA) bylo každým rokem v 60. letech 20. století více napjaté, radikální myšlenky a s nimi spojený proud mladých sociologů se objevovaly již v roce 1967, nicméně vše vyvrcholilo v roce 1968 na zasedání Americké sociologické asociace (ASA), kde vystoupil mladý, akademicky neprosravený, takřka neznámý student M. Nicolaus ve jménu odporu proti uspořádání sociologie a její role (Roach, 1970)

Nicolaus označil sociologickou společnost a nejznámější sociology za zkorumpované, morálně šedivé, arogantní myslitele, kteří jsou ovlivnění vládnoucí kapitalistickou třídou a stali se sluhy elit a byrokratické společnosti. (Balon, 2008)

Nicolaus nebyl prvním nespokojeným sociologem, Howard S. Becker ve svém díle „Whose Side are we on?“ (1967) o rok dříve vyvolal v sociologické společnosti svým dílem konflikt, nicméně k vyvrcholení došlo až v roce 1968. Nicolaus svým proslovem s názvem „Fat Cat Sociology“ (1968) zaútočil na tehdejší strukturu celé sociologie jako oboru a dal tím prostor pro vznik radikální sociologie. Nicolaus se nedržel zpátky a velmi útočnými a cílenými větami dal najevo hromadící se nespokojenost a kritiku tehdejší sociologie. Aniž by tak plánoval, tak svým proslovem a kritikou tehdejší sociologie jako například „Vážený sociolog, sociolog velkého statusu, létající profesor, sociolog s tučným kontraktem, sociolog, jenž píše knihu ročně, sociolog, jenž vždy má vždy na sobě livrej – oblek a kravatu svých pánů, to je právě ten typ sociologa, jenž udává tón a etiku profese, a je to právě tento

typ sociologa, jenž není ničím více či méně než jen služebníkem korporálního establishmentu.“ nebo také „Sociolog dluží svou práci svazům veřejnosti, obyčejným voličům a menšinám, které byly umlčeny. Sociologie je postavena na krvi a kostech chudých, utlačovaných a vděčí za svou prestiž elitám a kapitalistickým organizacím, kterým pomáhá umlčet zbytek společnosti.“ odstartoval v roce 1968 boj uvnitř sociologické společnosti. (Nicolaus, 1968).

Nicolaus se v jeho proslovu hodně odkazoval právě na Charlese W. Millse a jeho předchozí marné snahy o změnu role sociologie. Raní radikální sociologové výrazně vycházeli z myšlenek Charlese W. Millse, který byl dokonce považován za „otce“ radikální sociologie, a proto mu a jeho myšlenkám bude později věnována samostatná kapitola. Richard Flack později ve svém díle „Radical Sociology: The Emergence of Neo-Marxian Perspectives in US Sociology“ (1978) označil sjezd Americké sociologické asociace v roce 1968 jako bod zvratu americké sociologie, událost, která změnila obor sociologie navždy. (Flacks, 1978)

Po proslovu Nicolause začaly veřejné názory radikálních sociologů přibývat ve velkém počtu, nová generace sociologů, „mladá“ krev, byla nespokojená se strukturou a rolí oboru a usilovala o rekonstrukci hodnot a nástrojů sociologie jako takové (Balon, 2008). Velkou část radikálních sociologů tvořila generace mladých, začínajících sociologů, jako byl sám Nicolaus a proto největší kritika dopadala již na dlouho působící sociology v oboru. Tato kritika se mimo jiné projevovala větami typu „nevěřte sociologovi, kterému je více než 50let a má již dlouho velmi prestižní post v akademii“, což také ukazovalo, jak moc byli mladí sociologové nespokojení, když takhle otevřeně vystoupili proti autoritě a starší generaci. (Levine, 2016)

Radikální sociologové kritizovali tehdejší sociologii a považovali ji za neúspěšnou. Sociologie se měla zaměřit sama na sebe a prozkoumat svou interní strukturu, proto je radikální sociologie často spojována se sociologií sociologie, tedy přístupem, který se rozhodl zaměřit a zkoumat vlastní vědu a její vnitřní strukturu.

Jak jsem již zmiňoval sociologie byla také ovlivněna radikálními proudy 60. let, v roce 1968 se také na zasedání Americké sociologické asociace hlasovalo o válce ve Viet Namu, přičemž více jak polovina, 53 % hlasujících bylo proti této válce a velká většina z nich byli právě radikální sociologové nespokojení s tehdejší vládní strukturou a mocí. (Burawoy, 2004)

Pomyslný „zlatý“ věk, ve kterém se měla sociologie sjednotit a vzkvétat naopak vyvolal rozepří uvnitř celého oboru. Sociologové chtěli uvést obor na stejnou úroveň jako ostatní společenské vědy a při snaze dosažení tohoto cíle zanedbali základní hodnoty, na kterých sociologie stála. Snaha udržet status quo sociologie zastavila progresivnost oboru jako takového, teoretikové se začali přizpůsobovat normám, kumulace vědění a oproštění se od morálních hodnot výzkumu znemožnila základní funkci sociologie, a to kriticky vypovídat o společnosti jako takové. Jak se mohla sociologie prezentovat jako hodnotově neutrální, když dávala přednost výzkumům pro elity a byrokraty, kteří obor financovali, přičemž zanedbávala laickou veřejnost. Volnost v předmětu výzkumu byla do té doby, dokud se to líbilo či bylo prospěšné pro elitní společnost, ti, co se nejvíce podíleli na udržení status quo získávali nejprestižnější posty. (Balon, 2008) Profese sociologa byla spojená s jakousi prestiží a úspěchem, kdy nejznámější sociologové byli takřka jen uzavřeni uvnitř jejich Univerzity a jejich hlavním cílem byla kumulace teoretického vědění a od sociálních problémů se distancovali. Všechny tyto fakty byly předmětem kritiky radikální sociologie a s ní spojenou generací a jediným řešením tohoto problému byla dle radikálních sociologů rekonstrukce celého oboru a pohledu na to, jakou roli sociologie má hrát. Radikální sociologie volala po strukturální proměně oboru sociologie skrze rozklíčování sociální struktury a faktorů, jako právě převládající ekonomický systém kapitalismu a profesionálního pozitivismu. (Deutsch, 1970)

Struktura sociologie a to, co obor představuje a pro koho je věda vytvářena byly velkým předmětem kritiky radikálních sociologů. Otázky, zdali může být sociologie objektivní či hodnotově neutrální se objevují v dílech představitelů radikální sociologie. V praktické části této bakalářské práce se odrazí již zmíněné kritiky role sociologie a předmět výzkumu bude sledovat, jak se tyto myšlenky přenesly do moderní sociologie 21. století a jaký názor na ně mají sociologové v roce 2023.

Radikální sociologie se chystala změnit celý obor, členové zastávali názor, že obor nepůjde změnit, pokud v něm zůstanou na významných postech sociologové následující profesionální pozitivismus a funkcionalismus. Změnil se také pohled na velké otázky, namísto „Co v sociologii zkoumat“ se proud radikálních sociologů začal ptát na otázku „Pro koho sociologii dělat“ a „Jakým způsobem sociologii dělat“. „Neposlušná“ generace sociologů přichází s novou představou teoretického řádu a slibují „novou objektivitu“ v oboru. Starý přístup k výzkumu nefungoval a měl být nahrazen obnovou dialogu, namísto

zanedbání veřejnosti a zdržení se kritiky by měl sociolog zahrnout veřejnost a kriticky konfrontovat výsledky výzkumu a hodnoty (Seidman, 1991). Roli, kterou by měl sociolog zastávat dominuje nespoutanost, reflexivita, měl by zkoumat všechny reálné problémy společnosti a nepodléhat žádnému byrokratickému aparátu. Při konfrontování hodnot by sociolog měl být kreativní, sebe reflexivní a neustále evaluovat výstupy, hlavním nástrojem sociologa by měla být morální analýza a výsledkem vytváření hodnot, řešení a hodnocení ne pouze kumulace vědění. (Balon, 2011, str. 111-116)

Howard Becker po bouřlivém začátku analyzoval radikální sociologii a prohlásil, že změna pohledu na samotný výzkum, jak ho dělat a jaké metody využívat pomohla sociologii k větší sebe reflexivitě v pozdějších letech a tím přímo ovlivnila směr oboru sociologie. (Becker, 1972)

Radikální sociologové a jejich vůle ke změně sociologie jako takové byla velmi populární, názor nahrazení neprogresivního ztuhlého systému sociologie něčím vášnivým, spravedlivým, nekonformním byl v 70. letech 20. století v USA vítaný. Podobné myšlenky a názory této „neposlušné“ generaci se objevovaly již od roku 1945 v poválečné sociologii.

Například již R. Lynd v roce 1939 kritizoval tehdejší systém ve svém díle „Knowledge for what“ (1939), ve kterém zmiňoval problémovost institucionalizace sociologie a možné zkorumpování byrokratickým aparátem a kritizoval zbytečné zaměření sociologie na profesní a technickou identitu (Burawoy, 2004). Dokonce už i Thorstein Veblen a jeho kniha „Teorie zahálčivé třídy“ (1899) začíná kriticky pohlížet na elitní společnost a kapitalismus. Nebo také již zmiňovaný Charles W. Mills. Nejvíce zasažená byla však generace sociologů narozené mezi lety 1944-1951, jelikož ti byli právě kolem roku 1968 ve věku získání jejich titulu a také sociologové, kteří zažili a byli ovlivněni bouřlivými 60. léty v USA (Sica & Turner, 2005). Právě tito sociologové zažívali největší tlak byrokratického systému na akademii, profesi sociologie a nejvíce se přidávali k radikální sociologii a kritice systému. Dnes již můžeme říct, že rok 1968 byl katalyzátor a jakási lavina, která spustila radikální sociologii a zasedání ASA v roce 1968 je dnes považováno za jedno z nejbouřlivějších a nejvýznamnějších zasedání této sociologické asociace

Je nutno zmínit, že radikální sociologie a s ní spojená „neposlušná“ generace, ačkoli hovoří o kritice či neposlušnosti, jejich účel nebylo pouze kritizovat nebo dělat trestné věci či přestupky. Neposlušnost a kritika spočívala, v souvislosti s touhle generací, v touze změnit obor sociologie jako takové, jak zmiňuje sama představitelka „neposlušné“ generace Patricia

Hill Collins. (Sica & Turner, 2005). Na představitelích je vidět láska a vášeň k jejich oboru, změna je za účelem posunu k něčemu lepšímu, než byl tehdejší systém, nikoli způsobit anarchismus v oboru, jak také hovořil sám Gouldner. (Holmwood, 2019, s.33)

2.3. Vybraní představitelé radikální sociologie a jejich myšlenky

Tato kapitola se bude zaměřovat na vybrané autory spojené s radikální sociologií a jejich myšlenky. Jak jsem již zmínil v předchozí kapitole, generace sociologů nejvíce spojená s radikální sociologií byla mladá generace, jež byla nejvíce ovlivněna systémem 60. let 20. století v USA. Velké množství představitelů, jež jsou součástí této generace sepsali své autobiografie, zkušenosti a zážitky ze 60. let do velmi důležité knihy pro tuto bakalářskou práci s názvem „The Disobedient Generation: Social Theorists in the Sixties“, která byla editována od autorů Alan Sica a Stephen Turner a publikována v roce 2005. Radikální sociologie by se neobešla bez pomyslného „otce“ Charlese W. Millse a dalších sociologů, kteří se svou kritikou vyšli na veřejnost již mezi lety 1939-1968. Velmi významným představitelem byl také Alvin Gouldner s jeho dílem „The Coming Crisis of Western Sociology“ (1970), Gouldner vycházel z myšlenek radikální sociologie a zaměřil se více do detailů na důležitost reflexivity v sociologii a je spojen s reflexivní sociologií. Pohled na hodnoty sociologa a jeho samotnou roli je předmětem kritiky radikálních sociologů již od začátku, v praktické části této bakalářské práce se budu zabývat mimo jiné právě rolí sociologa, přičemž Gouldnerovo i Millsovo pohledy a změny v přístupu k roli sociologa jsou inspirací pro vytvořené otázky.

2.3.1. Charles Wright Mills a jeho radikální myšlenky

Charles W. Mills byl již několikrát zmíněný v této bakalářské práci, byl označován mnohými jako ikona oboru a rebel, který se dokázal postavit proti velké přesile a stál si za svými myšlenkami o změně sociologie, nemůžeme se tedy divit, že dnes tento velmi významný sociolog je považován za pomyslného „otce“ radikální sociologie a nebýt jeho myšlenek, počátečních kritik a vzepření se proti většinovému systému, tak by radikální sociologie možná ani nevznikla. Již zmíněný Martin Nicolaus se ve svém bouřlivém proslovu s názvem „Fat Cat Sociology: (1968) na sjezdu ASA (americké sociologické asociace) v roce 1968 velmi odkazoval právě na Millse a jeho snahu o změnu a kritiku tehdejšího systému. Ačkoli Mills se však období radikální sociologie nedočkal, jelikož zemřel v již v roce 1962, jeho myšlenky dali prostor pro rozšíření radikální sociologie a jsou do dnes známé a zkoumané. (Balon, 2009)

Představitelé radikální sociologie se velmi často k Millsovi odkazují, nejvíce konkrétně

k myšlenkám z jeho dvou nejznámějších děl. Millsova sociologická kariéra byla kritická hned od počátku, v roce 1951 vydal své dílo s názvem „White Collar: The American Middle Classes“, ve kterém zkoumal role manažerů v Americké společnosti, o několik let později se však zaměřil na ještě rozsáhlejší téma, moc v USA a kdo vlastně řídí americkou společnost, když vydal svou knihu „The Power Elite“ (1956). Právě v knize „The Power Elite“ poprvé přichází s myšlenkou, že společnost v Americe byla ovládaná mocnými korporátními a ekonomickými subjekty, které zasahují do každodenního života a manipulují veřejností. (Mills, 1956)

Tato myšlenka se později přenáší do sociologie a radikální sociologové kritizují strukturu společnosti a subjekty s velkou mocí, které zasahují nejen do sociologického bádání, ale také do řádu celé společnosti. Například armádní organizace v USA, jelikož válka ve Viet Namu a s ním spojené protiválečné proudy byly velmi diskutovaným tématem generace radikálních sociologů a předmětem kritiky byla právě struktura militaristických organizací a moc, kterou měly. (Sica & Turner, 2005)

Joseph A. Scimecca v roce 1976 hlouběji analyzoval Millsovo myšlenky a ve svém díle „Paying Homage to the Father: C. Wright Mills and Radical Sociology“ (1976) označil Millsovy myšlenky a metodu sociologické imaginace jako zásadní komponenty, které umožnily vznik radikální sociologie a jejího následného udržení. (Scimecca, 1976)

2.3.1.1. Metoda sociologické imaginace

Charles W. Mills poté spojil všechny své myšlenky z předchozích děl do jeho, dnes velmi známé, knihy s názvem „Sociological imagination“ (1959), která byla později přeložena do českého jazyka a známe ji pod názvem „sociologická imaginace“. Mills byl již dlouho nespokojený s tehdejšími poměry v sociologii, Parsonsovo zaměření se na velké teorie, kumulace vědění, profesionální sociologie a vliv byrokracie byly Millsovo největším předmětem kritiky. Sám Stephen Turner píše ve svém díle „The Impossible Science: An Institutional Analysis of American Sociology“ (1990), že Mills byl největším protivníkem Parsonse, přičemž oba několikrát navzájem veřejně kritizovali díla toho druhého (Turner & Turner, 1990). Aby jeho kritika byla relevantní, musel přijít s něčím novým, co by nahradilo tento systém, a proto vytvořil metodu sociologické imaginace. Sociologická imaginace měla jasný cíl a kompozici, kombinací kritické analýzy a reflexivní diagnózy nabízí východisko z neprogresivní poválečné sociologie. (Balon, 2009)

Mills sociologům vyčítal, že se až příliš uzavírají do umělého jazyka sociologických pojmů

a „velkých teorií“, přitom se nechávají ovlivňovat elitami vyšších tříd a mocných subjektů, zanedbávají nižší společenské třídy a nechtějí se dívat na skutečné problémy. Sociologie dle Millse ztratila svůj elán a proměnila se ve vědu zastávající uctívání korporací, armády a byrokratických aparátů, jak můžeme vidět, Mills se v tomto kontextu znovu odkazuje na předchozí dílo „The Power Elite“ (Mills, 2002, s. 11, 103)

Mills vytvořil sociologickou imaginaci jako metodu, která by měla pomoci nahlédnout sociologovy na hlubší kontext problému a pochopit vztah mezi individuálním problémem a problémem celospolečenským, do dnes je již velmi známý příklad s pitím kávy a do jaké hloubky dokázal Mills rozvést tuto, pro některé banální, aktivitu. Sociolog se při zkoumání problému musí postavit na začátek, nehledět na problém pouze z osobní zkušenosti, ale snažit se zaměřit na problém z několika úhlů pohledu. Jeho věta „Život jednotlivce ani dějiny společnosti nelze pochopit, nepochopíme-li obojí současně.“ ukazuje, jak důležitý je kritický a reflexivní pohled při zkoumání daného problému. (Mills, 2002, s. 7) Při správném použití sociologické imaginace by mělo za sociologa promlouvat sebe reflexivní a kritické myšlení a ne něco, nad čím nemá on sám kontrolu.

Kritika tehdejšího systému sociologie empirického pozitivismu a velkého zaměření je v sociologické imaginaci zjevná, například kritickým pohledem na tehdejší vědění citací „Je to z padesáti procent hra se slovíčky a čtyřicet procent jejího obsahu je dobře známo z učebnic sociologie. Zbylých deset procent jsem ochoten, jak by řekl Parsons, přenechat vašemu vlastnímu empirickému zkoumání.“ (Mills, 2002, s. 57) Mills bojoval proti konformitě a empirickému pozitivismu sociologů, chtěl naopak sociologii jako vědu, která kriticky vypovídá o společnosti, stejnou věc, kterou hlásali představitelé radikální sociologie o necelých 10 let později v roce 1968.

Mills se v knize sociologické imaginace také zabývá otázkou „pro koho sociologie je?“ a odpovídá, že správný sociolog by měl být služebníkem veřejnosti, řešením je se zaměřit na palčivé problémy ve společnosti. Sociolog by měl také využívat historie, pokud chceme doopravdy pochopit fungování, musíme se zaměřit jak na historický, tak i současný kontext, jinak jsou naše výstupy neúplné. (Mills, 2002, s. 157-158)

Kniha „Sociologická imaginace“ se stala nejvýznamnějším dílem Millse a také dílem, na které se odkazovali radikální sociologové, jako například již zmíněný Martin Nicolaus nebo také Stephen Turner. Nemůžeme popřít, že Millsovo dílo vyvolalo v sociologické společnosti velké vlny a společně s vznikajícími kritickými proudy umožnily rozšíření

radikální sociologie.

2.3.2. Alvin W. Gouldner a reflexivní sociologie

Dalším důležitým představitelem radikální sociologie byl Alvin W. Gouldner, který se stejně jako Mills zabýval kritikou systému sociologie. Již v roce 1964 vyšel se svou knihou „Anti-Minotaur: The Myth of Value Free Sociology“, ve které, jak je z názvu patrné kritizoval strukturu sociologie a s ní spojenou objektivitu. Jeho nejvýznamnější dílo však přišlo v roce 1970 a neslo název „The Coming Crisis of Western Sociology“. Gouldner se ve svém díle zaměřil na reflexivitu v roli sociologa a obecně v sociologii a tím probudil znovu odkaz Millse a upevnil sílu radikální sociologie a „neposlušné“ generace.

Gouldner stejně jako Mills kritizoval jeho kolegy v sociologii a jejich profesionální ortodoxii, nazval je „pouhými teoretiky“, kteří pracují za zavřenými dveřmi univerzit a držením status quo si tam „vysloužili“ nejprestižnější posty a pevné místo. Gouldner ve svém díle představuje nový teoretický řád a prezentuje „novou objektivitu“ v sociologii, jelikož říká, že sociologie nemůže být objektivní vědou a vytvářet objektivní pravdy. Sociologie má v sobě dle Gouldnera subjektivitu a nemůže být nikdy zcela objektivní, „novou objektivitou“ tedy neslibuje změnu, ale spíše hlásá upuštění od tohoto přístupu a jeho nahrazení větší subjektivitou a morální analýzou. (Balon, 2008)

Gouldner postavil reflexivitu v sociologii do významné role, zmiňuje, že reflexivita je v sociologii specifitější a důležitější než například v dalších společenských vědách, jelikož sociologie musí být reflexivní věda a neustále evaluovat své přístupy a strukturu, i přesto, že tento reflexivní proces povede ke zjištění problémů uvnitř samotného oboru. Proto Gouldner také kritizuje instituce a univerzity, které pouze produkují vědění a znemožňují vytvoření racionálního diskurzu, nazývá je neprogresivními a uzemněnými. Sociolog by dle reflexivní sociologie měl být někdo, kdo chce porozumět sociální realitě, nehledě na překážky, na které narazí v průběhu svého bádání. Reflexivitu lze docílit vytvořením a obnovou dialogu. Aktéři, které sociolog zkoumá by měli být publikem pro zjištění výzkumu, jelikož i oni sami jsou součástí sociální reality a svým způsobem sociologie ve svém vlastním pokusu o pochopení sociální reality (Holmwood, 2019, s.32-37,174).

Reflexivní sociologie Gouldnera, ačkoliv se často prezentuje pod jiným jménem, je součástí radikální sociologie a Gouldner je jeden z největších představitelů této generace. Na Gouldnerovu myšlenku, aby sociolog mohl úspěšně vykonávat svou profesi, tak nejdříve musí pochopit a porozumět sám sobě, skrze sebe reflexi a jedině tak se dokáže dívat na

problémy čistě a svobodně, navázalo několik autorů, například francouzský sociolog Pierre Bourdieu svou knihou „An Invitation to Reflexive Sociology“ (1992).

2.3.3. Zkušenosti a názory sociologů „neposlušné“ generace 60. let

Tato podkapitola je zaměřená na další představitele radikální sociologie, konkrétně autory již zmíněné knihy a projektu „The Disobedient Generation: Social Theorists in the Sixties“ (2005). Gouldner a Mills byly dvě velmi ústřední postavy, tito další představitelé, ačkoliv nejsou tolik ústřední, byli všichni ovlivněni děním v 60. letech 20. století a ve své autobiografii zmiňují, jaké zkušenosti a zjištění je vedly k tomu, aby se zařadili pod radikální sociologii a usilovali o nějakou sociální změnu. Jak jsem již zmiňoval v dřívější kapitole, zmíněná kniha obsahuje autobiografie 18 představitelů radikální sociologie, kde popisuje jejich život a jak radikální sociologie ovlivnila tuto „neposlušnou“ generaci sociologů. Pro přehlednost se nejdříve zaměřím a nejvíce zmíním vybrané autory a autorky, kteří pocházejí z Ameriky a jejich myšlenky, nicméně kniha obsahuje i autobiografie radikálních sociologů z Evropských univerzit, a tudíž se budu v krátkosti budu věnovat i tomu, jak moc se radikální sociologie přenesla v 60. letech 20. století do Evropy a jak ovlivnila tehdejší poměry na akademických institucích a v sociálních vědách.

Amerika se v 60. letech 20. století nacházela v období rozkvětu radikálních proudů a proudů za lidská práva. Velkou roli ve vzniku kritických proudů, jak na akademickém poli, tak i ve zbytku společnosti odehrála válka ve Viet Namu, která rozpoutala rozsáhlé demonstrace a tvarovala názory mladé generace a předmět „draftu“ do armády je součástí skoro každého sociologa této generace. Mimo anti-militaristický proud došlo však také k rozšíření proudů zabývajících se nerovnostmi ve společnosti, jak již v genderu (feminismus) tak ohledně rasy. V 60. letech došlo také k vraždě Martina Luthera Kinga, které předcházelo několik let boje za rovnost mezi rasami a následná vražda Kinga vyvolala v společnosti ještě větší demonstrace. Také například hippies vzniklo v 60. letech v Americe a došlo k vraždě bývalého prezidenta spojených států Johna F. Kennedyho. Sociologická společnost nebyla jediná, která zažívala krizi, namísto toho spíše odrážela obecnou nedůvěru v moc a tehdejší vládu. Tohle vše zmiňuji ne kvůli historii, ale k nastínění tehdejších poměrů ve společnosti, které umožnily vznik radikální sociologie a rozkvětu jejích myšlenek, jelikož generace radikálních sociologů byla ovlivňována právě těmito proudy. (Sica & Turner, 2005)

Prvním z představitelů „neposlušné“ generace, jehož myšlenkami a zkušenostmi se budu zabývat je Stephen Turner, který je společně s Alanem Sicom představitelem projektu

„neposlušné“ generace a byl hlavním editorem této knihy. Jeho autobiografie nese název „High on Insubordination“ (2005). Stephen Turner v 60. letech vyrůstal v Chicagu, již jako mladý muž se setkal s rasismem uvnitř společnosti, jelikož v okolí jeho bydlení bylo hodně menšinových komunit, se kterými se často setkával a viděl, jak na ně pohlíží zbytek společnosti, to v něm poprvé probudilo radikální názory. (Sica & Turner 2005, s.287-288) Při jeho studiu se dostal k Sociologické imaginaci a po přečtení této knihy se stal kritikem Parsonse a moci v sociologických strukturách a začal přemýšlet nad otázkami o spravedlnosti a správnosti oboru. Turner byl velmi ovlivněn Millsem a jeho díly, ve svém působení označil sociologii za oligarchickou strukturu a vlivem tehdejšího anti-militarismu proti válce ve Viet Namu dokonce přirovnával sociologii k Pentagonu, ve smyslu vytváření umělých hodnot a výsledků pro důkaz progresivity oboru, stejně jako Pentagon uváděl čísla vojenských obětí ve Viet Namu a pro jejich zveličení docházelo k zabíjení nevinných civilistů. Parsons a jeho teorie byly dle Turnera vytvořené pro hromadění moci a zabývali se vymyšlenými a nereálnými hodnotami. (Sica & Turner, 2005, s.292-295) Turner se účastnil demonstrací proti válce ve Viet Namu a zažil sílu demonstrací po vraždě Martina Luthera Kinga, účastnil se bouřlivých diskusí na akademickém poli, nicméně až v roce 1969, kdy působil na univerzitě ve Washingtonu viděl, jak silný byl proud radikální sociologie. Zažil na vlastní oči, jak se profesori s prestižními posty balili a odcházeli z univerzit pod tlakem demonstrací, kde chodby byly plné vytištěných textů proslovu Martina Nicolause z roku 1968 na ASA. Jeden profesor byl dokonce zmlácen do krve ve své kanceláři neznámým útočníkem. (Sica & Turner 2005, s.297). 60. léta ovlivnily Turnera a jeho pohled na sociologii a celé sociologické vědění, kdy ve své výpovědi vzpomíná na toto období jako období vzepření se proti status quo, vzniku solidarity, liberálních myšlenek a idejí svobody projevu. (Sica & Turner 2005, s.306)

Představitelé „neposlušné“ generace nebyli však jen muži, jedním z velkých radikálních proudů 60. let byl proud, který bojoval proti rasismu a diskriminaci rasových menšin. Například Patricia H. Collins je výjimečná tím, že ji 60. léta přiměly k tomu stát se profesorkou sociologie, navzdory tomu, že byla černé pleti. Collins popisuje, že její život byl od dětství propojen s každodenním rasismem a již jako mladá studentka poznala, že jako žena černé pleti nebude mít v životě taková privilegia, jako například lidé bílé pleti. Její zkušenost s utlačováním a rasismem ji při výběru studia dovedla k sociologii, její názory byly již na začátku studia radikální, vzhledem ke zkušenostem z dětství. Studovala v 60. letech na Brandeisově univerzitě a zabývala se kritikou materialismu a kritikou společnosti,

ačkoli musela kvůli své rase vynaložit dvojnásobné úsilí ve svém studiu, chtěla se stát profesorkou a najít odpovědi na otázky, jak pomoci černé rase. Zmiňuje, že kvůli struktuře pracovala s myšlenkou, že nejdříve musela být poslušná, aby se dostala na post s větší mocí a pak mohl být neposlušná a zabývat se svými otázkami. Její autobiografie nese název „That's not why I went to school“, kde také představuje své očekávání od sociologie a konflikt s reálným fungováním akademického světa, z této myšlenky vychází také jedna z otázek do praktické části ohledně očekávání od sociologie. (Sica & Turner, 2005, s.97-102) Hills píše, že oproti svým bílým kolegům nebyla tolik ovlivněna demonstracemi proti válce ve Viet Namu, nicméně působení a následná vražda Kinga pro ni byla velkým tématem, které ještě více stvrdilo její odhodlání o studium sociologie a následné pomoci občanům černé pleti. Byla také součástí týmu vyslaného do Washingtonu, který měl za úkol navrhnout řešení pro situaci spojenou se zavražděním Kinga. Collins v pozdějších letech nepropadla profesní specializaci a vybírala si vlastní výzkumy a komunity, do kterých jezdila za účelem zkoumání. Jak sama zmiňuje 60. léta v ní probudily touhu po změně a po zbytek svého akademického života se snažila probudit svou sociologickou imaginaci. (Sica & Turner, 2005, s.103-107)

Také Karen Schwers Cook, jako další ženská představitelka „neposlušné“ generace popisuje problémy, s kterými se potýkala v 60. letech na akademickém poli, jakožto hispánská žena. Poté v 60. letech dostala na Stanfordskou univerzitu zažila moc a korupci sociologických institucí a s nimi spojené utlačování, poté se její názory se ještě více zradikalizovaly. Ačkoli 60. léta způsobily změnu na Stanfordu, kdy studenti kritizovali i styl učení a ustupovalo se od empirického pohlížení. Studenti se otevřeně účastnily diskusí, vymezovala se jasná role sociologa ve společnosti, To přimělo Cook, aby se zaměřila na hluboké sociologické otázky a zkoumala férovost a moc institucí. V roce 1964 se účastnila demonstrací proti válce ve Viet Namu a ačkoli byla součástí anti militaristického proudu, nejvíce ji ovlivnil proud feminismu. (Sica & Turner 2005, s.116-118) Cook nebrala „neposlušnou“ generaci jako generaci, která dělá přestupky nebo byla nepřizpůsobivá, nýbrž jako generaci svobodných sociologů, kteří se rozhodli změnit systém a strukturu ve kterých žili, pro Cook to bylo osobně dosáhnout vysokého postu jako žena a rozbít tím stereotyp a pohlížení na ženy v sociologii. (Sica & Turner 2005, s120-124)

Jeffrey C. Alexander jako další z radikálních sociologů popisuje 60. léta jako vytvoření největší rebelie a vzbouření se proti modernitě, byrokracii a kapitalismu, hovoří o rozbití

iluze sociální reality a proměnu nejen sociologické, ale i celé společnosti. (Sica & Turner, 2005, s.39-40) Alexander studoval na Harvardu, nejprve se radikalizoval společně od ostatních studentů, když prováděli diskuse a účastnili se demonstrací proti válce ve Viet Namu. Velkým předmětem kritiky byl také materialismus, Alexander měl radikální názory, chtěl revoluci sociální teorie skrze obnovu dialogu, kdy navazoval také na Gouldnerovo reflexivní sociologii, vášně a radikální interpretace, zaměřil se tedy na radikální politiku a demokratickou reformu institucí. V roce 1969 byl Alexander součástí vzpoury proti administrativě na Harvardu a přirovnal tuto zkušenost k vlastnímu „Pražskému jaru“ v akademii. (Sica & Turner, 2005, s.41,44) Zbytek Alexandrovo akademického života byl stále spojený s radikálními myšlenkami a stalinismem, byl součástí komunity studentů, která jezdila po různých sociálně problémových oblastí Ameriky, kde navrhovali alternativní řešení daných sociálních problémů.

Z výpovědí vybraných představitelů je vidět, že generace radikálních sociologů se nedala určit podle konkrétní rasy, genderu, sociální třídy či nějakého typu. „Neposlušná“ generace se nedala přiřadit ke konkrétním znakům. Ať již byli ovlivněni feminismem, antimilitarismem, rasismem či chudobou, jediná společná věc pro radikální sociology 60. let bylo společné odhodlání změnit obor sociologie k lepší, více reflexivní a inkluzivní vědě, která měla jasné cíle, sloužila veřejnosti a zabývala se trýznivými problémy ve společnosti. Jejich myšlenky a názory jsou často spojené se zkušenostmi s chudobou či utlačováním menšin, největší kritikou, která se objevuje v jednotlivých autobiografiích celé knihy je kritika kapitalistického systému a hierarchie struktur, nejen akademických.

Evropské univerzity se také nevyhnuly vlně radikálních názorů, Anglie a její univerzity se více přibližovaly tématům radikální sociologie v Americe, měli však pevnější strukturu a větší třídní rozdělení. Třída byla v Anglii největším faktorem pro to, kam se člověk dostane, na rozdíl od Ameriky, která v tomhle byla více zkorumpované financemi. John A. Holl kritizoval konzervatismus Oxfordu a Cambridge a jejich nadřozování studentům z vyšší tříd a ačkoli pocházel z Anglie, považuje se za představitele „neposlušné“ generace. (Sica & Turner 2005, s.130-132)

Německé, rakouské, italské a francouzské univerzity také zažívaly proměnu struktury a pohledu na sociální teorii kvůli radikálním názorům. Karin Knorr Cetina píše ve své autobiografii o proměně struktury akademie ve Vídni, která byla z počátku hodně byrokratická a docházelo k utlačování studentů a struktura připomínala univerzity v USA.

Nicméně po příchodu radikálních proudů 60. let došlo k vytvoření nového Vídeňského institutu, který byl udělaný po vzoru radikální sociologie, soustředil se na obnovu dialogu, svobodné diskuse a změnil přístup k rolím teorie i praxe v sociologii. (Sica & Turner, 2005)

Radikální sociologie se nevyhnula žádné vzdělané zemi v Evropě. Hans Joas vypráví, že Německo bylo také ovlivněné válkou ve Viet Namu a na toto téma probíhaly časté diskuse, stejně tak Paolo Jedlowski, který studoval v Itálii hovoří o nespokojenosti s institucemi a válkou ve Viet Namu. Zajímavé je, že Jak Joas a Jedlowski také vypráví o okupaci ČSR v roce 1968 ruskými vojsky a zmiňují, že tato událost je velmi zásáhla jako sociology v 60. letech v Evropě. Z jejich názorů dokonce vychází kritika sociologické společnosti Evropy, jelikož okupace ČSR v roce 1968 byla o dost blíže zemím než válka ve Viet Namu, a přesto byla méně protestovaná. (Sica & Turner, 2005)

2.4 Co zbylo z radikální sociologie

Tato poslední kapitola se zabývá otázkami, co se vlastně stalo s radikální sociologií, proč se o ní dnes mluví ve spojení s jejím problematickým dědictvím a jak vlastně radikální sociologie a „neposlušná“ generace sociologů ovlivnila historii sociologie a nadcházející generace.

Ačkoli se radikální sociologie nikdy nedostala do „mainstreamu“ sociologického oboru, ovlivnila několik autorů následujících generací. Jedním z nich byl například Luc Boltanski a jeho sociologie kritiky. Boltanski nepřímo navazuje na radikální sociologii, ačkoli již neodsuzuje starý systém, spíše jen popisuje, jak zařadit kritickou sociologii do kontextu celé vědy. Boltanski staví sociologa do reflexivní role, jehož úkolem je znovu analyzovat a evaluovat provedený výzkum a tím docházet k alternativním a lepším řešením. Výsledky výzkumů by měli dle sociologie kritiky být nejen pro sociologa a akademii, nýbrž také pro veřejnost, opět další znak, ze kterého Boltanski vychází z radikální sociologie. Kritika by neměla být oddělená od subjektu výzkumu či před ním skrytá, proto Boltanski dává znovu velký důraz na dialog ve výzkumu. (Boltanski, 2008)

Svým způsobem je to velmi podobné sociologické imaginaci a do jaké role skrze ni Mills staví sociologa a reflexivní sociologii Gouldnera, nicméně Boltanski jako představitel pozdější generace konce 20. a začátku 21. století již do své kritiky zahrnuje postmoderní instituce a další subjekty a faktory, které nebyly při vzniku radikální sociologie tak běžné a

dominantní.

2.4.1. Problematické dědictví radikální sociologie

Co se tedy nakonec stalo s radikální sociologií a proč se nikdy nedokázala prosadit do „mainstreamu“ sociologického oboru? Vysvětlení je hned několik, sociologové se od konce 20. století a ve 21. století snažili analyzovat radikální sociologii a pohlíželi na „neposlušnou“ generaci a její dědictví a dle mého názoru to jsou právě všechny tyto následující fakty, které hráli roli v problematickém odkazu radikální sociologie.

Jan Balon ve svém článku s názvem „Ambivalentní odkaz Millsovi sociologické imaginace“ (2009) popisuje vznik radikální sociologie a také její „konec“ a proč je tento odkaz často nazýván ambivalentním. Mills svou sociologickou imaginací vyvolal rozepří uvnitř celé sociologie, nicméně se vůbec nezaměřil na hledání toho, co bylo na sociologii dobré a co fungovala a až příliš se zaměřil na kritiku celého systému a struktury, namísto vytvoření něčeho nového se sociologie v 80. letech dostala do období bezvlády, kdy žádný z proudů nebyl dominantní a celý obor byl roztržštěn. (Balon, 2009) Jak jsem již zmiňoval v dřívějších kapitolách kritici radikální sociologie ji často spojovali s ideologií anarchismu, jelikož svou kritikou dokázala dovést k myšlence rozvrácení všech systémů.

Miroslav Petrušek se zaměřuje ve svém dovětku ke knize Sociologické imaginace na Millsovu radikální sociologii a její dopady. Petrušek zmiňuje že hlavním komponentem radikální sociologie je sociální kritika, nicméně tato kritika je důsledně odtažena ke konkrétní poválečné americké společnosti. (Mills, 2002, s.271) Tato specifická dělá z radikální sociologie těžko přenositelnou věc jak do jiných společností, tak i budoucích generací. Samozřejmě, že se radikální sociologie dostala i do Evropy a nadále ovlivňovala i budoucí autory, avšak již tento fakt znovu odkazuje na špatnou strukturu radikální sociologie, pokud se doopravdy chtěla udržet v sociologickém „mainstreamu“. Například Immanuel Wallerstein v roce 2006 reflektoval na dopady radikální sociologie ve svém článku „Who is Radical Sociology, What is She?“ (2006) a zabýval se otázkami, co vlastně radikální sociologie přinesla a jak dokázala změnit pohledy a myšlenky dalších generací sociologů. Wallerstein pohlíží na radikální sociologii jako velmi významný, byť ne zcela úspěšný proud, bez kterého by však sociologie zůstala stát na stejném místě a nebyla by tak sebe reflexivní vůči své vlastní struktuře. (Wallerstein, 2006)

Radikální sociologie vedla k rozvrácení sociologického světa. 80. a 90. léta v sociologii byla období deprese a beznaděje, postmoderní svět se stále vyvíjel a sociologie se nestíhala

adaptovat a sjednotit a docházelo k ztracení kontroly nad celým oborem. (Holmwood, 2019) Sám Holmwood se zmiňuje o úpadu zájmu o radikální sociologii a jak byla potlačena v kapitole s názvem „Radical Sociology: What's Left?“ v knize „Transforming Politics“ a uvádí, že hodně velkou roli v úpadu radikální sociologie hrály také změny politických a společenských poměrů na konci 20. století. (Holmwood, 1999)

V tomto období bylo smeteno jak zaměření se na teorii empirických proudů, tak i zaměření se na praxi a výzkumy radikálních proudů. Sociologie se nacházela v krizi identity a znovu se musela zaměřit na základní otázky, co je vlastně pro sociologii společné. Postmoderní a globalizovaný svět vytvořil několik oborů sociologie s různými zaměřeními a sociologie se vyměřovala podle výzkumné oblasti, a ne podle oboru samotného. (Balon, 2011, s.121-125)

Michael Burawoy se v roce 2005 snažil oživit Millse a radikální sociologii a adaptovat ji na model postmoderní sociologie ve svém díle „For Public Sociology“ (2005). V tomto díle se pokusil o vytvoření modelu tehdejší sociologie, přičemž rozdělil sociologii na 4 odvětví, profesionální, veřejnou, kritickou a politickou. Tyto odvětví spolu navzájem koexistují v sociologii a také jsou na sobě závislé pro udržení celého oboru. Radikální sociologii v tomto modelu Burawoy rozdělil do kritické a veřejné sociologie, kdy veřejná sociologie je reakcí na liberalismus a má za úkol vytváření dialogu, zahrnutí veřejnosti. Kritická sociologie má za úkol kontrolovat profesionální sociologii a zásahy strukturalismu do sociologického oboru, jejím úkolem je v krajních případech kriticky hodnotit profesionální sociologii. Obě odvětví jsou velmi podobné myšlenkám radikální sociologie, vychází svými znaky z Gouldnerovo reflexivní sociologie, Millsovo sociologické imaginace i dalších autorů radikální sociologie. Burawoy však zahrnuje všechny tyto odvětví do jednoho a říká, že jsou jeden na druhé závislé a nemohly by se vyvíjet jedna bez druhé. (Burawoy, 2005)

Navzdory snaze Burawoye znovu oživit radikální sociologii, i on byl za své dílo kritizován a nepodařilo se mu radikální názory dostat do „mainstreamu“ sociologie. Sociologie konce 20. století a moderní sociologie 21. století nezahrnuje jasně vymezené radikální proudy, nicméně radikální sociologie a její myšlenky se objevují v sociologii do dnes, například sociologická imaginace Millse je součástí výuky všech sociologických oborů a nelze popřít, že radikální sociologie byla velmi důležitá pro vývoj disciplíny sociologie. (Levine, 2016) Jak se však tyto myšlenky přenesly a jaký názor na ně mají sociologové v roce 2023 se pokusím ukázat v analýze ve své praktické části.

2.5 Hlavní myšlenky radikální sociologie

Tato poslední kapitola teoretické části se bude zabývat shrnutím hlavních myšlenek radikální sociologie a dědictvím radikálních sociologů. Jak jsem již zmiňoval v dřívějších kapitolách, proud radikální sociologie zahrnoval spoustu autorů a jejich názorů, takže popsání celé radikální sociologie by bylo nemožné. V této bakalářské práci jsem se zaměřil na vybrané autory a jejich myšlenky, které jsou použity k provedení kvalitativního výzkumu v praktické části této bakalářské práce. Tyto vybrané myšlenky budou konkrétně vysvětleny v následujících kapitolách praktické části, nicméně v této kapitole bych rád shrnul cíle a názory nejvýznamnějších radikálních sociologů, ze kterých vybrané myšlenky vycházejí.

Prvním autorem, kterého jsem zmiňoval byl Charles W. Mills, jelikož bez něho by radikální sociologie nevznikla. Mills byl prvním, kdo veřejně a otevřeně vystoupil proti tehdejšímu akademickému systému, který byl ovlivňován kapitalismem a byrokracií. Mills byl jedním z prvních kritiků samotné struktury tehdejší sociologie, její hodnotové neutrality a kumulace vědění. Mills v jeho díle „The Power Elite“ (1956) kritizoval strukturu systému v USA a to, jak kapitalismus a strukturalismus začíná zasahovat do akademie a finance začínají ovlivňovat předmět výzkumů. (Mills, 1956) Zasahování kapitalismu do akademie se poté odráží v myšlenkách radikálních sociologů, jako je například M. Nicholaus nebo S. Turner a dalších. Millsova metoda sociologické imaginace a kritický pohled na problém z několika různých úhlů jsou do dnes velmi využívané nástroje u sociologů a samotná metoda dala možnost vzniku konkrétního cíle radikální sociologie.

Alvin Gouldner poté navázal na Millse jeho reflexivní sociologií, téma reflexivity sociologa je i dnes velmi diskutované téma a Gouldner vymezil roli sociologa právě jako reflexivního, kritického služebníka veřejnosti. (Gouldner, 1970)

Členové radikální sociologie jako Stephen Turner, Karin Schweers Cooke, Patricia Hill Collins poté navázali na tyto základní myšlenky, jak má radikální sociolog vypadat a přenesly tuto představu do svých výzkumů feminismu, anti-militarismu nebo rasismu. Luc Boltanski nebo také Michael Burawoy se později snažili navázat na radikální sociologii a oživit ji svými pohledy kritické sociologie a veřejné sociologie a pokračují v přenášení dědictví radikálních sociologů.

Dědictví radikální sociologie se přeneslo i do dnešní doby, v debatách na akademickém poli, ale také i v rozhovorech této bakalářské práce se často objevuje kritika dnešního

akademického systému, jeho nastavení a například také financování akademických výzkumů, kdo a jak nám dává finance na výzkum a jak moc to zasahuje do předmětů výzkumu, které si vybíráme. V dnešní sociologii se často objevují debaty, kdo vůbec je, či není radikální a jak by se měl radikální sociolog chovat a jestli bude sociolog na straně akademismu či neo-liberalismu.

3. Praktická část

Praktická část této bakalářské práce se skládá z kvalitativní analýzy polostrukturovaných rozhovorů s respondenty ze dvou skupin. V praktické části došlo pomocí propojení teoretické části k vytvoření sérií otázek ohledně vybraných myšlenek radikální sociologie.

3.1 Výzkumný design

Při diskusi tématu radikální sociologie a jak toto téma uchopit pro účel bakalářské práce jsem se rozhodl pro využití kvalitativního výzkumu namísto výzkumu kvantitativního. Kvalitativní výzkum nám oproti výzkumu kvantitativnímu pomáhá porozumět problému do hloubky a vede nás k pochopení jevů a souvislostí spojených s tématem do detailů. Oproti kvantitativnímu výzkumu nám nepřináší velké vzorky a statistická data, ale naopak si zakládá na zkoumání a následné analýze menšího vzorku s větším zaměřením na detaily. (Strauss, 1999) Vzhledem k výzkumným otázkám bylo zvolení kvalitativního přístupu správným krokem, jelikož došlo k porozumění motivací a detailnějšímu rozboru názorů respondentů a respondentek na myšlenky radikální sociologie, v čemž kvalitativní výzkum spočívá. (Hendl, 2005)

3.2 Metodologie

Jako metodu sběru dat jsem se rozhodl použít rozhovor s respondenty, existuje několik typů rozhovorů například rozhovor strukturovaný, kde výzkumník pracuje s předem připravenými uzavřenými okruhy otázek a neodkloňuje se od předem připravené struktury. (Hendl, 2005) Strukturovaný rozhovor by dle mého neumožnil v mém výzkumu respondentům projevit jejich názor do hloubky, jelikož každý z respondentů se zaměřil do detailů na jiné z témat otázek, a tudíž bylo důležité se doptat na jejich názor do detailů přidavnými otázkami na dané téma. Proto jsem tedy zvolil polostrukturovaný rozhovor, ve kterém výzkumník má předem připravené okruhy otázek a otázky k nim, nicméně se může od struktury odklonit a doptat se na dodatečné otázky, které ho napadnou podle témat, o

kterých respondent hovoří v průběhu rozhovoru. Polostrukturované rozhovory umožňují největší flexibilitu a zároveň vytvoření předem připravené struktury. (Hendl, 2005)

Rozhovorů bylo plánováno dohromady 8, obě skupiny měly mít 4 respondenty. Jeden z doktorandů byl nemocný a rozhovor na poslední chvíli bohužel odřekl a další z doktorandů se nacházel v Německu, a tudíž odpovídal na otázky online skrze vyplnění dokumentu. Zároveň jeden respondent z první skupiny „začínajících“ sociologů rozhovor ukončil, jelikož se v průběhu zjistilo, že nehodlá v studiu sociologie ani pokračovat a rozhovor by neměl výpovědní hodnotu. Rozhovorů se nakonec tedy pro analýzu použilo 6, kdy každá skupina měla 3 respondenty. Rozhovory probíhaly převážně v Praze, buď na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Jinonicích nebo v kavárnách v centru Prahy. Jeden rozhovor proběhl v Českých Budějovicích, jelikož po kontaktování jednoho z respondentů jsem se dozvěděl, že pochází z Českých Budějovic, stejně jako já, a proto jsme se potkali o víkend v Českých Budějovicích. Délka rozhovorů se lišila respondent od respondenta, nicméně rozhovory s doktorandy a skupinou „pokročilých“ sociologů byly průměrně delší a obsáhlejší než rozhovory se „začínajícími“ sociology z prvního a druhého ročníku bakalářského studia. Rozhovory byly po nahrání přepsány doslovnou transkripcí. Neboli přepisem mluveného jazyku do psaného textu včetně veškerých slagnů, nadávek, přeráznutí, pauz a nespisovných výrazů. (Novotná, 2019)

Co se týče etiky výzkumu, před každým rozhovorem byl respondent obeznámen s informovaným souhlasem a také každému z respondentů byla předložena před začátkem rozhovoru část textu, která je měla obeznámit s tím, co radikální sociologie vlastně byla, jelikož radikální sociologii nemusel znát každý z respondentů. Otázky a struktura rozhovoru je součástí příloh. Jelikož jména respondentů byly anonymizované a rozhovory nijak neovlivnili jejich působení v oboru, etické otázky z tohoto hlediska nebyly žádné.

Praktická část byla od začátku plánovaná jako komparativní analýza dvou skupin sociologů a jejich názorů, a proto na začátku byly vytvořeny dvě skupiny. První skupina byla skupina „začínajících“ sociologů, tudíž studenti, kteří jsou teprve na začátku studia sociologie a nemají s oborem velké zkušenosti. Respondenti této skupiny pocházeli nejvíce z druhého ročníku bakalářského studia, nicméně jeden z respondentů byl také ze třetího ročníku a jeden z prvního ročníku bakalářského studia. Druhá skupina respondentů zahrnovala „pokročilé“ sociology, tudíž sociology, kteří již mají za sebou bakalářské, magisterské a jsou v průběhu nebo již mají dokončené doktorské studium. Tato skupina má již s oborem sociologie větší

zkušenosti a je více integrovaná do akademického systému. Nejvíce respondentů z této skupiny byli doktorandi, nicméně jeden z respondentů měl již svůj doktorandský titul hotový a je učitelem sociální antropologie na Masarykovo Univerzitě v Brně.

Otázky použité v rozhovorech vycházely z teoretické části, v průběhu psaní teoretické části docházelo k vytváření několika základních okruhů otázek do těchto polostrukturovaných rozhovorů. Z okruhů vyšly nakonec tři.

Prvním z nich byl okruh otázek, které se zabývaly **rolí sociologie**. Myšlenky radikální sociologie se často zabývaly kritikou role sociologie a oboru sociologie, tudíž první okruh otázek byl věnovaný právě tomuto tématu.

Druhý okruh otázek se zabýval **rolí sociologa**, jelikož jednou z nejdůležitějších myšlenek radikální sociologie bylo změnit roli sociologa ve společnosti, a to, jak má sociolog na společnost pohlížet a orientovat se v ní a ve svém výzkumu společnosti.

Třetí okruh otázek vycházel z myšlenek radikálních sociologů „neposlušné“ generace v 60. letech 20. století a zabýval se **očekáváními od sociologie**. Radikální sociologové jako například Andrew Abbot, Patricia Hill Collins nebo Stephen Turner se zmiňovali v rámci svých autobiografií o jejich iluzích a očekáváních od sociologie a poté konfrontování s realitou, jak sociologie vlastně funguje a následným rozbitím jejich iluzí a očekávání.

3.3 Vybrané myšlenky radikální sociologie

Jak jsem již zmínil vybrané myšlenky radikální sociologie byly spojeny s jednotlivými otázkami. Otázek v rozhovoru bylo celkem 20, přičemž dvě první byly spojeny s představením se respondentovi a oboru, který studuje a zdali se již někdy setkal s radikální sociologií. Na každý okruh otázek tudíž připadalo 6 základních otázek, které byly nejprve velmi obecné a zjišťovaly především respondentovo nezaujaté názory a zaručovaly, že se respondent nejprve zamyslí subjektivně nad předmětem otázky. Součástí těchto základních otázek byly poté podotázky, které se přímo zaměřily na představení názoru radikální sociologie a zjišťovaly již konkrétní názory respondentovi na radikální sociologii a jak tyto myšlenky na respondentovi působí, zdali s nimi souhlasí, či nesouhlasí, jestli si myslí, že takový přístup byl od radikálních sociologů správný nebo jestli si myslí, že by se tato myšlenka dala přenést do dnešní moderní sociologie v roce 2023.

V této části se zaměřím na to, jak se konkrétní myšlenky radikální sociologie vybraly a jak se přetransformovaly do otázek v rozhovoru. Ke každému okruhu otázek zmíním, jaká

myšlenka radikální sociologie je kořenem pro tuto otázku.

Role sociologie-první okruh, kterým rozhovor začal byla role sociologie. Otázky tohoto okruhu byly spojené s pohledem na to, co by měla sociologie představovat a čeho docílit.

- A. První vybraná myšlenka radikálních sociologů byla spojená s kritikou teorie zkoumání teoretických konceptů, kdy radikální sociologové kritizovali a odmítaly teorii a soustředili se více na praxi, kde se chtěli zaměřit na reálné a trýznivé problémy ve společnosti jako chudoba nebo marginalizace menšin, namísto zkoumání teoretických konceptů. Tato myšlenka vychází nejvíce z Millse a Gouldnera. Tyto otázky měly zjišťovat pohled respondentů na důležitost teorie a praxe v sociologii a jestli bylo zaměření radikálních sociologů na zmíněné problémy dle nich přínosné a důležité.
- B. Druhá myšlenka tohoto okruhu otázek byla zaměřená na ovlivňování sociologie jinými subjekty a závislosti sociologického oboru na financích. Otázky spojené s touto myšlenkou chtěli zjistit, jak respondenti nahlíží na financování oboru a jak chápou vystoupení radikálních sociologů proti univerzitám a strukturám akademie. Již Mills kritizoval postupující kapitalismus a byrokratický aparát v sociologickém oboru, tato myšlenka je však nejvíce spojena s Nicolausem a jeho projevem v roce 1968 na ASA, kde označil sociology za zkorumpované a služebníky elit a kapitalismu. (Nicolaus, 1968)
- C. Poslední myšlenka v tomto okruhu otázek se zabývala hodnotovou neutralitou, objektivitou a reflexivitou sociologie. Otázky měly zjistit pohled respondentů na to, jestli sociologie dokáže být hodnotově neutrální a objektivní věda a zdali by měla být reflexivní vůči sama sobě. Tyto myšlenky jsou spojením Millsovy kritiky hodnotové neutrality tehdejší sociologie a Gouldnerovy kritiky, že sociologie nemůže být objektivní věda a jeho důrazu na reflexivitu celého oboru, navzdory tomu, že by to v samotném oboru vyvolalo problémy.

Role sociologa-Druhý okruh otázek se zabýval rolí sociologa.

- D. První myšlenka radikální sociologie v tomto okruhu otázek se zabývala hodnotami a nástroji sociologa. Účelem bylo zjistit pohled respondentů na to, jakou roli by měl sociolog mít v rámci svého oboru a zdali nástroje a metody používané radikálními sociology byly dle respondentů správně zvolené a jejich využití v dnešní sociologii v roce 2023. Především Mills, ale také Gouldner či Turner a Alexander stavěli

sociologa do role služebníka veřejnosti, kdy jeho hlavním účelem bylo kriticky vypovídat o společnosti a jeho hlavním nástrojem byla morální analýza a evaluace výsledků. Sociolog se dle Millse neměl bát konfliktů a měl kriticky hodnotit výsledky a navrhnout alternativní řešení pro sociální nerovnosti a problémy.

- E. Druhá myšlenka se zabývala konkrétně Millsovo metodou sociologické imaginace. Možná nejvíce zachovalá metoda a myšlenka radikálních sociologů byla právě Millsova sociologická imaginace. Otázka měla zjistit, zdali se respondenti se sociologickou imaginací vůbec setkali a pokud ano, tak za jak důležitou ji považují. Mills sociologickou imaginací prostoupil nad rámec radikální sociologie a tento pojem je dnes běžně vyučovaným a velmi známým.

Očekávání od sociologie – Poslední okruh se zabýval otázkami na očekávání od sociologie. Jak jsem již zmiňoval tento okruh otázek byl inspirovaný především Patriciou Hill Collins a její autobiografií s názvem „Thats not why I went to school“ a Karin Schweres Cook a jejich očekáváními od sociologie a rozbitím iluzí ohledně fungování oboru, což se vlastně pojí také i s Turnerem a Alexanderem.

- F. První myšlenka byla spojená s otázkami na očekávání respondentů od sociologie a jakou má roli a následné otázky se poté zabývali tím, zdali se změnil jejich pohled na sociologii v průběhu jejich studia a jestli nedošlo k rozbití nějakých iluzí či očekávání. Pro doktorandy zde byly i otázky zaměřující se konkrétně na iluze o financování oboru a fungování akademie. Samotná Collins zmiňovala ve své autobiografii, že měla jako žena od systému akademie očekávání, že dokáže něco změnit, ale narazila na plno stereotypů s jejím pohlavím, zbytek radikálních sociologů také kritizuje znovu financování projektů a že je těžké se v akademii prosadit. Těmito otázkami mě především zajímalo přenesení těchto myšlenek do dnešní sociologie.
- G. Druhá myšlenka spojená s tímto okruhem otázek byla ohledně zachování a přenesení myšlenek radikální sociologie. Otázky měly za úkol zjistit, zdali si respondenti myslí, že probrané myšlenky a názory radikálních sociologů se přenesly i do dnešní doby a zdali by se radikální sociologové a jejich myšlenky dokázali prosadit dnes znovu.

3.4 Výzkumné otázky

Pro tento výzkum byly zvoleny 2 výzkumné otázky, přičemž jedna z nich byla zvolena na začátku bakalářské práce a druhá až po dokončení teoretické části. Již od začátku

výzkumu se vědělo, že respondenti budou rozděleni do dvou skupin, začínajících a pokročilých sociologů, tudíž komparace názorů těchto dvou skupin byla vždy předmětem výzkumu. Nicméně až po dokončení teoretické části a zvolení vybraných myšlenek radikální sociologie se upravila druhá výzkumná otázka, a to, jak působí myšlenky radikální sociologie na tyto dvě skupiny sociologů.

Jak působí myšlenky radikální sociologie na začínající a pokročilé sociology?

Jaký je rozdíl mezi názory začínajících a zaběhlých sociologů na myšlenky radikální sociologie?

3.5 Analýza rozhovorů

Analýza rozhovorů probíhala ve spojení s první výzkumnou otázkou, kdy se provedla analýza názorů jednotlivých respondentů na myšlenky radikální sociologie nehledě na jejich skupinu. Zjišťovalo se především, jak působí myšlenky a názory radikální sociologie na respondenty a zdali se s nimi ztotožňují, schvalují je, zdali si myslí, že se tyto myšlenky přenesly na dnešní moderní sociologii nebo by dokázaly reflektovat i dnešní sociologii.

V druhé části analýzy došlo již k rozdělení obou skupin a došlo ke komparaci jejich názorů na probírané myšlenky radikální sociologie. Účel této komparace názorů dvou skupin bylo zjistit odpověď na druhou výzkumnou otázku a zároveň zjistit, jaký je rozdíl mezi názorech lidí působících v oboru sociologie již několik let oproti začátečníkům, kteří mají tento obor stále spojený s nějakými očekáváními či iluzemi.

První vybraná myšlenka radikálních sociologů byla spojená s kritikou teorie zkoumání teoretických konceptů, kdy radikální sociologové kritizovali a odmítaly teorii a soustředili se více na praxi, kde se chtěli zaměřit na reálné a trýznivé problémy ve společnosti jako chudoba nebo marginalizace menšin, namísto zkoumání teoretických konceptů.

Názory respondentů na tuto myšlenku byly smíšené. Všichni respondenti odpovídali, že praxe je dle nich důležitější, avšak nezanedbávali teorii a také ji zahrnovali jako důležitou.

„Pro mě osobně z teorie vychází praxe ale osobně víc jakoby ta praxe, líp se na ni pochopí, teorie je ukázkovější a měla by se najít nějaká zdravá hranice mezi praxí a teorií, nějaký balanc mezi těma dvěma“ (R1)

„Jakože je asi dobrý, když je něco ukotvený teoreticky protože už je něco třeba popsany a když se to použije tak to může pomoct, ale zase teorie jsou pořád jen teorie a neodráží to

co se pořádně děje. Fandím určitě víc těm radikálním problémům, ale i ty koncepty by se měly nějak zkoumat.“ (R2)

„Asi bych řekl že takhle zaměření na praxi je důležitější, jestli se tím teda myslí výzkumy a tak protože teorie a různé články nebo knížky to mě upřímně přijde takový nemastný neslaný je to v tom hrozně pak to nemusí ani k ničemu vést pořádně se soustředit na teorii pořádně“ (R3)

Již při analýze názorů na první myšlenku radikální sociologie je vidět rozdíl v názorech respondentů obou skupin. Skupina „začínajících“ sociologů (R1, R2, R3) se věnuje více rozdělení teorie a praxe a jejich názor je poněkud přímočarý a berou teorii a praxi jako dvě rozdílné složky, kdy by se sociolog měl zaměřit na jedno nebo druhé. Oproti tomu skupina „pokročilých“ sociologů (R4, R5, R6) rozumí více, že teorie a praxe společně tvoří vědu dohromady a ví, že oddělení by nefungovalo. Názory této druhé skupiny jsou také o obsáhlejší a méně přímočaré, jelikož respondenti z této skupiny již mají větší zkušenosti s fungováním oboru jako takového a jsou více seznámeni s akademickým jazykem.

„Na první dobrou mi to zní sympaticky. Nerada bych však podceňovala roli teorie, tu vnímám jako určitý rámeček, který může nahlížení daných problémů držet pohromadě a současně také napomáhá reprodukci znalostí. Nicméně si nejsem jistá, zda v daném přístupu nezaznívá o stopa naivity spojená s přeceněním role vědy. Věřím sice, že by se sociální vědy měly zajímat sociálními otázkami a hledat možnosti aktivního přístupu, nerada bych se však nechala unést představou, že pokud by se podařilo sociologii nebo celkově sociální vědy tímto způsobem přestrukturalizovat, tak by měly rovnou výrazně vyšší vliv na společnost.“ (R4)

„No jako já rozhodně jsem proti velkým teoriím typu Parsons, takže jsem víc zaměřenej na praxi jako byli ti radikální sociologové. Na druhou stranu nejsem proti všem velkým teoriím třeba teorie nerovnosti ve světě, protože se zabývají mechanismy, proč nějaká nerovnost vzniká, takže bych ani neřekl jestli jsem víc přiklonění k teorii nebo praxi, teorie je naprosto nezbytná, ale musí to být teorie, která se zabývá tím proč vzniká nerovnost, třeba ghetto nebo vyloučení a teoreticky to zarámovat a podat vysvětlení se kterými se poté pracuje v té praxi že jo. Také vím že byla nějaká debata proti Parsonsovi kterej prosazoval objektivní a neutrální sociologii, která zkoumá pochody ve společnosti, Parsonse toho upřímně moc rád nemám, protože to bylo strašně krásný teoretizování o společnosti, ale co

z toho taková ta věda pro vědu, aby se sociologové na konferencích poplácali po ramenou.“ (R5)

Respondent 5 již při první otázce projevil názory, které mají velmi blízko radikální sociologii, v jeho dalších odpovědích bylo evidentní, že radikální sociologii zná a zároveň později v rozhovoru přiznal, že se sám považuje za radikálního sociologa.

„Oboje je pro mě důležité, nemyslím si, že bych preferovala jednu nebo druhou, obě ty složky jsou stejně důležité pro tvoření sociologické vědy, souhlasím s tím, že by se mělo kriticky vyvídat o společnost, ale podle mě to jde i přes studium teorie, jak jsem již napsala, tak obě jsou důležité pro mě, vždy se musí vzít v potaz zaměření konkrétního výzkumu, takže i když beru praxi jako o něco zajímavější, jsou výzkumy, ve kterých není ta důležitější složka než ta teoretická“ (R6)

Názory na první myšlenku byly velmi podobné pro všechny respondenty, že by měla existovat hranice mezi teorií a praxí, přičemž praxi byla pro více respondentů důležitější. Pokud se otázka u respondentů více rozvinula a hovořilo se i o tom, jaké problémy zkoumat, většina odpovídala, že problémy, které se rozhodla zkoumat radikální sociologie (chudoba, menšiny, nespravedlnosti) je důležitější zkoumat nežli teoretické koncepty, proti kterým radikální sociologové vystoupili.

„Fandím určitě víc těm radikálním problémům, ale i ty koncepty by se měly nějak zkoumat.“ (R2)

„Sociologie by si měla v každém odvětví především zabývat sociálních nespravedlností a obecně lidí co jsou outovaní a nemají možnost se rozvinout, jsou drženi kapitalistickým systémem a jsou dole a těch by si sociologie měla všimnout a zkoumat ty nerovnosti“ (R5)

* Druhá myšlenka byla zaměřená na ovlivňování sociologie jinými subjekty a závislosti sociologického oboru na financích.

Obě skupiny znovu měly podobné názory na tuto myšlenku a to pozitivní, nicméně respondenti z druhé skupiny se více rozmluvili o tom, jak vlastně funguje dnešní akademický systém a jak moc je sociologie závislá na financích a jiných subjektech, jelikož již mají zkušenosti s akademií. Dva respondenti z první skupiny naopak tolik nevěděli a jejich odpovědi byly krátké.

„Myslím si že je potřeba občas se podřídít nějakým subjektům a sociologie musí téma splnit a je to důležitý vůči financím ale myslím si že by to nemělo ovlivňovat celkový směr

tý sociologie, buďto zabývat se jednotlivými projekty, ale celkově by měla mít sociologie vlastní směr. Dost se mi jakoby spíš rozšiřovat tu myšlenku vzdoru a působit na akademii tak aby se to snažili změnit třeba na vysokých funkcích“ (R1)

Respondent 1 z první skupiny se ztotožňoval s myšlenkou vzdoru proti akademii, převážně mluvil o tom, že by se sociolog měl nejdříve dostat na vysokou funkci a poté zkusit něco změnit, což je podobná názor, který se objevoval u některých ze sociologů „neposlušné“ generace v 60. letech.

„Neměla by bejt vůbec ovlivněná vid', pak jsou ty výzkumy dělaný pro zisk“ (R2)

„Podle mě by neměla být závislá vůbec jo ale jak jsi říkal tak finance potřebujeme na výzkumy tak jako ale jen skrze to co nám na ty výzkumy přispívá a jinak nic víc

„tak já nevím co se pořádně dělo za tý radikální sociologie, ale pokud se tam fakt dělo nějaký pořádný ovlivňování institucemi nebo elitou tak bych proti tomu určitě taky vystoupil“ (R3)

Respondenti z druhé skupiny měly opět více vytríbené a o dost obsáhlejší názory, přičemž popisovali, že instituce by sice měly zasahovat co nejméně, nicméně situace není ideální, a tudíž je i někdy důležité udělat to, co „neposlušná“ generace a vystoupit.

„Teoreticky vždy považuji za ideální maximální nezávislost výzkumných institucí. Financování vždy vytváří závislosti a může vést k potenciálnímu problematickému závazku, případně sebecenzuře, což asi nejde odbourat zcela stoprocentně. Za ideální považuji financování z veřejných prostředků, které by však mělo být propojené s uvažováním nad uplatněním získaných poznatků. Tím nemyslím zabředávání do diskuzí o „užitečnosti“ nebo „uplatnitelnosti na trhu“, ale spíše situace jako se kupříkladu rozvíjely okolo patentů vakcín proti covid-19. Nemělo by být možné získat vakcínu na základně výzkumu z veřejných prostředků a následně odmítnout odstranit patent a využívat ji komerčním způsobem za cenu ztráty života lidí, kteří žijí v zemích, které si vakcíny nemohou dovolit. Obecně věřím tomu, že postoje sociálních vědců by měly být více angažované a stavící se jednak za vlastní, ale i za veřejné zájmy. Politicky angažovaný přístup a strategie s ním související by neměly být tolik demonizované a stigmatizující.“ (R4)

Respondentka 4 se při diskutování tohoto tématu zmínila, že kvůli nátlaku institucí na akademii přešla z Fakulty humanitních studií na Fakultu sociálních věd, jelikož tam byla situace ohledně studování doktorátu přívětivější.

„Ideálně minimálně zasahovat ale vím, jak funguje vědeckou akademický svět a ono to vlastně nejde, všichni jsou závislý na grantovým financování, aby přežili což je vtipná věc, protože dneska se akademici dostávají do situace nižší třídy, protože často pokud nemají granty tak ty prachy tam nejsou. Jsou státy kde financování sociální vědy je na jiný úrovni, znám několik starších radikálních sociálních pracovníků, co se chlubili že za celý svůj život si nemuseli zažádat o grant což je hustý a díky tomu mají totální svobodu, ale vlastně v institucionálním nastavení český republiky to není možný“ (R5)

„Podle mě by měla být sociální věda ovlivněná co nejméně, samozřejmě jsme daleko od ideální situace, ale aspoň bychom se měli snažit dojít k lepšímu řešení. To ovlivňování se určitě děje i dnes, pořádně zkušenosti s tím ještě nemám, ale už začínám pozorovat, jak funguje grantový systém například a vím, že ta situace doopravdy není ideální, jak to ale vyřešit to nevím, jestli tenkrát dělali nějaké demonstrace, ale jestli to vůbec fungovalo“ (R6)

Při rozhovorech s druhou skupinou „pokročilých“ sociologů se hodně zahýbalo do témat financování a institucionálního nastavení akademického systému v České republice, což by bylo zajímavé zkoumat v jiném výzkumu či práci. Grantový systém byl zmíněn u všech respondentů z druhé skupiny, přičemž se respondenti zmiňovali především o negativěch grantového systému a to, jak může ovlivnit a zasáhnout do výzkumu a života akademika.

* Další myšlenka otázek se zabývala hodnotovou neutralitou, objektivitou a reflexivitou sociologie. Otázky měly zjistit pohled respondentů na to, jestli sociologie dokáže dle respondentů být hodnotově neutrální a objektivní věda, proti čemuž vystoupili radikální sociologové. A zdali by měla být reflexivní vůči sama sobě.

S myšlenkou, že by sociologie měla být reflexivní souhlasili všichni respondenti. Zároveň se všichni respondenti vyhranili proti objektivitě a hodnotové neutralitě v sociologickém oboru, což přímo zastává myšlenky radikálních sociologů a jejich kritiku Parsonsovo pozitivismu.

„Myslím si, že by měla být sociologie reflexivní, společnost se pořád změní a nemůže se vše řídit podle ustanovených pravidel a bylo by to hrozně těžký, podle mě by se mělo stavět na tý reflexivitě a třeba n každý jeden výzkum si pravidla nastavit jiný. Podle mě sociologie zcela objektivní bejt nemůže, ale může se o to snažit, pohlížet na věci objektivně, ale vždycky tam bude nějaký subjektivní pohled, vždycky ho něco ovlivní třeba socioekonomický status“ (R1)

„No tak určitě by měla asi být reflexivní, to je docela jasný, ale je to taky náročný že jo toho dosáhnout, když všude jsou nějaký jakoby elementy, co to ovlivní no. Já se snažím být objektivní třeba, ale říkali jsme si pár let zpátky s kámošema vlastně, že nic nemůže být objektivní, já ani vlastně pořádně nevím, jestli jsem tím odpověděl na tu otázku nebo ne, ale takhle to nějak беру.“ (R2)

„Reflexivita je důležitá nejenom v sociologii ale podle mě i v osobním životě člověk by neměl nikdy zůstat stát na místě a pořád se chtít nějak posouvat a to stejný i v sociologii přece jenom i společnost se posouvá pořád přichází něco nového sociologie není podle mě jenom jedna je jí hrozně moc jak jsem říkal takovej most pro všechny společenské vědy a je s nimi i spojený, takže i existuje pak několik sociologií nebo jako sociologie je jen jedna akorát nemůže mít pořád stejnou strukturu a adaptovat jí na další vědy nebo výzkumy“ (R3)

Navzdory tomu, že první skupina respondentů studuje sociologii teprve druhým rokem a nacházejí se na začátku jejich sociologického studia, všichni již zmínili, že věda nemůže být hodnotově neutrální a objektivní. Druhá skupina respondentů opět přinesla jinou perspektivu na otázku reflexivity. Všichni respondenti odmítly, dle jejich zkušeností, že by sociologa mohla být objektivní. Opět je vidět velký rozdíl v obsahu těchto názorů oproti předešlé skupině.

„Ne. Sociologie nemůže být objektivní“, „Ač to zní jako nesmírně vyčerpávající záležitost, věřím že vše by mělo být reflektující a neustále evaluující svoje postupy a postoje, takže v tu reflexivitu věřím. Svět okolo se mění rychle a představa, že je možné nastavit systém, kterého se budeme navždy držet mi přijde naivní a krátkozraká. Nicméně to nemusí být takto ostře polarizované, samozřejmě to nemusí znamenat, že se sociální věda nezabývá ničím jiným než neustálou evaluací, až se neostane k ničemu jinému a reálné náplni vlastní práce. Co se týče soudržnosti oborů, tak současně považuji za důležitou mezioborovou spolupráci, ač chápu, že je důležité zachovávání specifického know-how daných oborů, ale ne do míry, aby zcela do nekonečna odděleně vynalézaly kolo.“ „Současně mám pocit, že se tato debata již v mnohém posunula, že kritika objektivity jako naivního a zbytečného cíle je v mnohém rozšířenější. Nicméně je na ní stále velký nárok z venku, což souvisí s neustálými útoky na sociální vědu pro její nerelevanci.“ (R4)

„Jako rozhodně, já jsem o tý reflexivitě nečetl americký autory ale četl jsem Bourdieho, a myslím si že je to správná cesta, sociální věda se na sebe musí podívat do zrcadla a

zhodnotit k čemu vlastně ona přispívá a nepřispívá tak k čemu vlastně je a co zbývá hraní si na neutrální objektivní vědu která je oddělená od světa takovej ten koncept božskýho oka že se dívá na svět jako bůh a jen zhodnocuje ale to je bullshit, protože ona bude vždycky součástí toho světa a součástí společnosti a měla by sebe sama brát jako toho aktéra která ovlivňuje společnosti“ (R5)

„Nemůže a ani nikdy nebude vždy nám bude zasahovat subjektivita ať již vlastní nebo jiných subjektů, hodnotově neutrální záleží v čem, u teoretických konceptů můžeme být hodnotově neutrální, ale třeba u studia bezdomovectví nám to k ničemu nepomůže. Jak jsem napsala předtím, s tím, že sociologie nemůže být objektivní souhlasím, ale ne vyloženě že bychom se o to neměli ani pokoušet pořád tak musí být nějaký pokus nemůžeme si prostě vymyslet subjektivní postupy, naopak musíme zkusit docílit objektivitu vytyčením nějakých nástrojů, navíc se to doopravdy liší výzkum od výzkumu“ (R6)

*Co se týče myšlenek a otázek ohledně hodnot a nástrojů sociologa, názory jednotlivých respondentů byly odlišné, možná otázky byly až moc obecné anebo každý pochopil hodnoty a nástroje v sociologii jinak.

„Sociolog by se měl by se prostě snažit být objektivní, respektovat etiku výzkumu, měl by být reflexivní a ten svůj subjekt zkoumání by neměl těžit ale pohlížet na něj jako na člověka a přizpůsobovat tomu ty otázky, což souvisí zase s tou etikou. Podle mě by se to určitě mělo zakládat na teorii, nelze se úplně ostříhnout od myšlenek předchozích sociologů, takže bych podpořil děláni teorie, ale mohlo by se to i zkombinovat oboje dohromady, ale nástroje používat všechny které nám výzkum umožní.“(R1)

Druhý respondent na otázku nástrojů a hodnot nedokázal konkrétně odpovědět, tak byla přeskočena. Třetí respondent odpověděl v rámci toho, co by měl dle něj sociolog představovat a oba respondenty jsem musel poněkud navádět a odpověděli jen souhlasem s myšlenkou, že sociolog by měl kriticky pohlížet na společnost a používat nástroje morální analýzy.

„Správněj sociolog by podle mě měl bejt prostředníkem mezi společností a vědou, stejně jako sociologie je most mezi společenskýma vědama tak sociolog je most mezi společností a socologií jestli by měl kriticky vypovídat o společnosti nejspíš ano, samozřejmě záleží na typu výzkumu“ „Jo sociolog by měl kriticky hodnotit společnost a mít ty nástroje morální analýzy“ (R3)

Druhá skupina sociologů měla již větší zkušenosti s výzkumem, a tudíž více porozuměla nástrojům a hodnotám sociologa a shodli se na tom, že s tím, do jaké role stavěli radikální sociologové sociologa samotného souhlasí, nicméně opět brali v úvahu i dnešní adaptaci těchto myšlenek.

„Ano, věřím, že bychom se to měli pokoušet kriticky hodnotit společnost, nicméně zase nějak reflektivně abychom nesklouzávali k paternalismu. Je to možná nějaký osobní bias, ale když slyším slovo morální analýza tak to ve mně trochu hrkne a očekávám zásad maloměstské morálky. Operování s morálitou mi v něčem přijde důležité, ale také děsivé, neboť může sloužit jako argumentační bič, který může vést do slepých uliček.“ (R4)

„Já si myslím že nejdůležitější nástroj je radikální sociologická imaginace nějaký to ukotvení co mě navádí co dělat a nejsem zastávce čistýho empirismu který není ukotvenej v nějaký teorii ať je to marxismus nebo antirasistická teorie, ten výzkumník by měl kriticky vypovídat a měl by se aktivně snažit rozložit ty výsledky mezi aktéry kteří můžou s tou nespravedlností něco dělat a nebo se jim stát třeba zapojit se do nějaký instituce a dobrovolného výzkumu“ „Já rozlišuju aplikovaný a angažovný výzkum aplikovaný děláš pro prachy a udržuje status quo, angažovaný si všímáš že je ve státu quo něco nahovno a chceš to změnit, proto se snažím být angažovaný a zapojuju se třeba na imigrantskou krizi a chci podpořit aby se aspoň ta situace pro ty lidi utlačovaný mohla nějak zlepšovat“ (R5)

Respondenti z druhé skupiny byli u této otázky oba velmi detailní a měli každý jiné vysvětlení, respondentka 4 nechtěla sklouzávat k paternalismu a ačkoli souhlasila o tom, že správný sociolog by se měl pokoušet kriticky hodnotit společnost, dávala důraz na paternalismus a také negativa morální analýzy. Respondent 5 měl své vlastní rozdělení pro výzkum, což mi připadalo velmi zajímavé, jelikož se jeho vysvětlení angažovaného a aplikovaného výzkumu velmi podobá situaci radikálních sociologů, kteří také vnímali výzkumy, které museli dělat pro udržení postu nebo dostání funkce a pak výzkumy, které doopravdy chtěli dělat, jako právě Patricia Hill Collins, která zmiňuje ve své autobiografii to, že aby něco změnila ve společnosti, musela nejdříve „sklopit“ hlavu a dostat se na prestižní místo a poté začala provádět důležité výzkumy. (Turner, Sica, 2005, s.103-107)

*Názory respondentů na metodu sociologické imaginace mě velmi překvapili, jelikož pouze jeden z nich věděl, o čem metoda je a znal Millsovu knihu, přitom si osobně pamatují, že byla předmětem výuky na FSV již v prvním ročníku, ale také druhém ročníku bakalářského studia.

„Sociologickou imaginace znám, taky jsem ji četl tenkrát a myslím že to je super myšlenka být objektivní vůči problému který chci řešit a ne objektivní vůči světu kterej je vlastně mimo mě nakonec“ (R5)

*Další zkoumaná myšlenka byla spojená s otázkami na očekávání respondentů od sociologie a jakou má roli a následné otázky se poté zabývali tím, zdali se změnil jejich pohled na sociologii v průběhu jejich studia a jestli nedošlo k rozbití nějakých iluzí či očekávání.

Tato myšlenka byla inspirovaná Patriciou Hill Collins a její kapitolou s názvem „That's not why I went to school“ z autobiografické knížky „The Disobedient Generation: Social Theorists in the Sixties“ (2005) a jejím rozplynutí iluzí. Na tuhle myšlenku byly odlišné názory u obou skupin. První skupina vypovídala, že ji sociologie jako obor překvapila její důležitostí, kterou si předtím, než vstoupili do oboru vůbec neuvědomovali, respondenti nelitovali studia sociologie, a především je studium pozitivně překvapilo, nežli odradilo nebo rozbilo iluze.

„Já bych řekl, že jsem si ani předtím nějak neuvědomoval důležitost sociologie a těch teorií a jak se vlastně promítají do společnosti, došlo mi, že je sociologie hodně důležitá pro společnost, a to mě překvapilo, protože se často o ní mluví ve špatným světle“ (R1)

„Asi jo třeba v prváku když jsme četli texty co je sociologie, tak když jsem to četl tak mě to hodně překvapilo, jsem si říkal jo na tom něco bude vlastně a ani jsem nevěděl o čem ta sociologie může bejt a bylo to dobrý překvapení když jsem se naučil o společnosti a problémech a tak no“ (R2)

„Překvapilo mě, jak je sociologie v něčem hrozně důležitá a v jiných věcech zase úplně k ničemu, protože upřímně jsou předměty který nikam nevedou a naopak zase předměty hrozně zajímavý a obsahově nabitý co rozvinou myšlení“ (R3)

Druhá skupina sociologů naopak kritizovala akademickou půdu a finanční stránku sociologických výzkumů, přičemž jedna respondentka udávala důvod financí jako něco, co ji donutilo změnit fakulty, jak jsem již zmiňoval dříve. Druhá skupina respondentů znovu zmiňovala finance v akademii v České republice, což si myslím, že je jeden z hlavních poznatků tohoto výzkumu.

„Co se týče postavení sociálních vědců ve společnosti, tak jsem o něm před zahájením studia neměla zase tak velké iluze, ale konstantně mě udivuje, jak je pod neustálým útokem

a ač hodně cením protesty, které proběhly kvůli platovým podmínkám v minulém měsíci, trochu mě mrzí hesla a argumenty typu: „Máme smysl“. Myslím, že bychom se neměli nechat tlačit do neustálého obhajování naší samotné existence. Upřímně hlavní důvody, proč nyní pokračuji v doktorském studiu na FSV a ne FHS, kde jsem dělala magistra jsou finanční. Stipendium je sice stejně nízké, nicméně jelikož FSV zatím tolik nekrachuje, neb má několik oborů, které širší společnosti přijdou jakž takž relevantní existují věci jako přerozdělování prostředků za aktivitu během semestru.“ „O akademickém prostředí jsem asi neměla nějak zvlášť naivní představy. Nicméně se stejně překvapila míra akademického hyperkapitalismu, do něhož jsou všichni tlačeni a s ním spojená míra tlaku na výsledky a nedocení výstupů a činností, které bych osobně považovala za hodnotnější (výuka, věnování se studentům, vedení prací. Rozhodně se také prohloubilo moje znechucení z grantového systému“ (R4)

„Co jsem nečekal je že při studiu bylo hrozně moc nekriticky přemýšlejících předmětů což byla deziluze když jsem se třeba potkal s těma velkýma sociologickýma teoretikama co se nimrají v Parsonsovi a Jeffrey Alexanderovi a dělají sociologii pro sociologii a rozšiřování vědění a to byla deiluze ale přistoupil jsem k tomu tak že tady si ty předměty odchodím ale zaměřím se na kritickou sociologii“ (R5)

„Jak jsem již psala, tak začínám pocítovat to jak fungují granty a akademie a moc se mi to nelíbí, člověk může skončit na tom že mu neuznají žádný výzkum nebo naopak člověk může mít zase 4 výzkumy najednou a to je rozdíl, jak kdyby vůbec nezáleželo na tématu“ (R6)

*Poslední myšlenka radikální sociologie prozkoumávána v rozhovorech se týkala otázek, jak se radikální sociologie a její myšlenky přenesly do dnešní doby a zdali by mohl proud radikálních sociologů působit i dnes. Respondenti z první skupiny skoro vůbec nevypovídali, jelikož se pořádně s radikální sociologií za 2 roky svého studia ještě nesetkali. Pouze jeden respondent vnímal, z toho co sledoval, že radikální sociologie se dle něj vrací do společnosti a začíná se opět objevovat v sociologii.

„Podle mě teď je to právě hodně relevantní, jde to ve vlnách a teď se jakoby zvedá ten styl tý reflexivity a je to hodně žádaný dneska ty kritiky“ (R1)

Naopak dva z respondentů druhé skupiny „pokročilých“ sociologů se více rozpovídali o tom, jak se radikální sociologie dle nich přenesla do moderní sociologie a o její důležitosti, jelikož už mají větší zkušenosti s působením na akademickém poli a již ví, jak funguje akademický systém v České republice.

„Jak jsem již zmiňovala, antropologie je poměrně dost reflexivní ohledně své koloniální historie a na základě toho v ní probíhá vnitřní diskuze o metodách, které volí a tématech, na které se zaměřuje a měla vlastní kritické hlasy. Z toho důvodu se snaží v některých ohledech přijímat kupříkladu post-koloniální kritiku. Při studiu na FHS jsem oceňovala snahy o zakomponování tohoto pohledu do výuky. Ač mě trochu znepokojuje povrchná reakce ve stylu: tak s Weberovi a Kantovi přidáme nějaké texty od Saida nebo od Fanona, ale nebudeme se moc zabývat tím, co je na těch prvních dvou problematické. Ale zcela rozumím tomu, že není snadné dělat paradigmatické obraty přes noc. Nicméně při studiu na FSV jsem takové snahy zatím příliš nezaznamenala, maximálně okrajově, vnímám že sociologie je v tomto ohledu o něco dogmatictější a ráda lpí na svých metodách (především kvantitativní sociologie) a na snaze působit objektivně pro vlastní svědomí i pro vnější obraz, což považuji za krátkozraké a zabraňující rozvoji skutečně produktivní kritické debaty.“ (R4)

„Já si myslím že v poslední době jsem začal považovat znovu objevování radikálních předchůdců, protože je super se podívat na ty a vracení se může být často obohacující musí se brát samozřejmě v kontextu historie něco bylo jinak ale často se tam najdou myšlenky který se můžou přenést i sem, a to je důležitý ale taky i tyhle myšlenky se můžou adaptovat ale inspirace je důležitá. Zároveň se snažím být optimista což je jediná morálně férová pozice, protože pesimista může rezignovat a doufám že něco takového se děje sice v trochu jiných strukturách než předtím a vidím to u lidí v geografii, sociologii i antropologii, u nás je to v rámci český sociální vědy možnosti radikalismu těžší ale kdykoli se někdo vyloupne, kdo chce dělat kritickou sociologii tak ho co nejdříve zasítovat s dalšíma lidma protože jinak hrozně rychle vyhoří mezi těma konzervativcema.“ (R5)

Respondent 5 zmínil, že pokud by chtěl dnes někdo dělat radikální sociologii, tak je velmi důležité ho co nejrychleji zasítovat s dalšími lidmi, jelikož konzervativních akademiků je většina a často se stává, že mladý sociolog vyhoří nátlakem, než se stihne v oboru integrovat. Tato odpověď mi velmi připomínala strukturu sociologie při vzniku radikální sociologie, jelikož právě i tam byla většina konzervativních sociologů, kteří se zaměřovali jen na kumulaci vědění a teorie a jen malá menšina radikálních sociologů, kteří hlásali po změně. Přejde mi fascinující, že i v dnešní době máme podle respondenta 5 podobnou strukturu konzervativních a radikálních lidí v oboru, což může v budoucnu vést k vystoupení a vytvoření nové radikální sociologie a další generace mladých radikálních

sociologů.

3.6 Výsledky analýzy

Ačkoli přinesly několik různých zjištění, tak nám výsledky analýzy pomohly odpovědět na obě výzkumné otázky.

Jak působí myšlenky radikální sociologie na začínající a pokročilé sociology?

Myšlenky radikální sociologie vyvolávají i v dnešních sociologů pozitivní ohlasy. Ačkoli ne každý vyloženě souhlasil se zmíněnými myšlenkami radikální sociologie, většina názorů na ně byla v pozitivním světle. Největší ohlasy byly na myšlenky ohledně role sociologie. Všichni respondenti v průběhu rozhovorů také zmínily, že ačkoli jsou tyto myšlenky zajímavé či důležité, je nutné je přenést na kontext dnešní doby a dnešní sociologie, tudíž zkusit je adaptovat a pohlížet na ně z pohledu dnešní moderní sociologie, jelikož je to již nějaká doba a samotná struktura sociologie i zbytku světa se změnila, a tudíž nemusí mít myšlenky radikální sociologie takový účinek či narážet na takové témata, které byli v popředí v 60. letech 20. století. Respondenti také zmiňovali, že se již s myšlenkami setkali, ale jen nevěděli, že jsou produkty radikální sociologie, což je velmi běžné, jelikož při rešerši tohoto tématu jsem se s tímto názorem mnohokrát setkal.

Jaký je rozdíl mezi názory začínajících a zaběhlých sociologů na myšlenky radikální sociologie?

Názory obou vybraných skupin na myšlenky radikální sociologie nebyly odlišné v kontextu chápání a souhlasu s myšlenkami, ale naopak v tom, jak na ně respondenti obou skupin nahlíželi. „Začínající“ sociologové z první skupiny měli často přímočaré a jasné názory na myšlenky a v rozhovoru spíše reagovali na konkrétní myšlenky radikální sociologie a nepřenesli je tolik do kontextu dnešní doby. Skupina „pokročilých“ sociologů však nahlížela na myšlenky z kontextu dnešní doby a snažila se je vždy stáhnout na jejich konkrétní zkušenosti jak s rolí sociologie, tak i rolí sociologa. Názory druhé skupiny byly často obsáhlejší a byly používány akademické termíny. Jelikož druhá skupina sociologů již působí několik let v oboru, jejich názory byly často podkládané jejich osobními zkušenostmi a často hovořili také o financích a struktuře akademie v dnešní době. Největší zajímavostí bylo časté zmiňování a kritika akademického systému od respondentů z druhé skupiny, kteří hovořili o špatném financování a špatnému fungování grantového systému výzkumů v České republice.

Závěr

Tato bakalářská práce nese název „Co zbylo z radikální sociologie? Problematické dědictví „neposlušné“ generace.“ Cílem této bakalářské práce bylo představit co vlastně byla radikální sociologie a prozkoumat myšlenky vybraných představitelů radikální sociologie, k čemuž sloužila teoretická část této bakalářské práce. V praktické části této bakalářské práce jsem se zaměřil na kvalitativní výzkum dvou skupin sociologů, kde došlo ke komparativní analýze těchto dvou skupin, konkrétně jejich názorů na vybrané myšlenky radikální sociologie. Sledovalo se především to, jak se radikální sociologie přenesla do roku 2023 a jaký názor na ni mají začínající sociologové studující pro svůj bakalářský titul a druhá skupina pokročilých sociologů, především studujících doktorandů nebo sociologů s doktorským titulem.

Cílem této bakalářské práce bylo vysvětlit a pochopit generaci radikálních sociologů. K pochopení toho, co radikální sociologie byla, jak vznikla a s jakými autory a myšlenkami byla spojená sloužila teoretická část. V teoretické části jsem nejprve nastínil dobu, ve které radikální sociologie vznikla, jelikož bylo důležité nejprve pochopit historický kontext vzniku, abychom se mohli poté blíže zaměřit již na jednotlivé autory a jejich myšlenky. V teoretické části jsem poté hlouběji rozebral událost a vystoupení a kritiku tehdejší sociologie Martina Nicolause na Americké sociologické asociaci v roce 1968, jelikož tato událost, i samotný název proslovu „Fat cat Sociology“ se považuje za začátek radikální sociologie. (Nicolaus, 1968)

Poté jsem se již zaměřil na jednotlivé autory a jejich myšlenky, velmi ústředním autorem, kterému jsem věnoval v této bakalářské práci pozornost byl Charles Wright Mills a jeho metoda sociologické imaginace. Mills byl považovaný za pomyslného „otce“ radikální sociologie a ačkoli kritika sociologů mířená na samotný obor sociologie nebyla specifická jen pro Millse, ale také sociology, kteří působili před ním, Mills se považuje za katalyzátor a jeho myšlenky a dědictví jsou velmi často spojené s radikální sociologií a jejími představiteli. Alvin Gouldner a jeho reflexivní radikální sociologie byla dalším předmětem zkoumání v teoretické části, stejně jako několik dalších sociologů, kteří jako mladí sociologové působili v oboru právě v době vzniku radikální sociologie. V tomto byla velmi nápomocná kniha „The Disobedient Generation: Social Theorists in the Sixties“ (2005) od autorů Alan Sica a Stephen Turner, která obsahuje autobiografie dvaceti radikálních sociologů a jejich myšlenek a názorů na události v roce 1968 a proudu radikální sociologie.

Navzdory bouřlivému období a 60. a 70. létům 20. století v Americké sociologii se proud radikální sociologie neudržel nikdy déle v sociologickém „mainstreamu“ a tato generace nezanikla, nicméně byla čím dále menší a jejich hlasy a myšlenky se postupně ztrácely v postmoderní sociologii konce 20. století. Přestože proud radikální sociologie neuspěl na širokém měřítku, velmi ovlivnil chod a pohled sociologů na sociologii jako takovou. V závěru teoretické práce jsem zmínil několik autorů, kteří se stále snaží myšlenky radikální sociologie oživovat a adaptovat na jejich specifickou dobu a z výpovědí praktické části jsem se dozvěděl, že radikální sociologie, ačkoli samozřejmě trochu upravená, se stále objevuje na univerzitách sociologie i v České republice, i když jen v menších skupinách.

Toto mě přivádí k praktické části, která měla za úkol zjistit, jak vybrané myšlenky radikální sociologie působí na dnešní moderní sociology v roce 2023. Po napsání teoretické části došlo k vybrání určitých myšlenek zmíněných radikálních sociologů, především právě Ch. Millse, A. Gouldnera a vybraných autorů z již zmíněné knihy autobiografií radikálních sociologů generace 1968. V praktické části byly následně prováděny polostrukturované rozhovory a následná komparativní analýza se dvěma skupinami sociologů, první skupina obsahovala sociology bakalářského studia a druhá skupina obsahovala již doktorandské studenty sociology nebo již vystudované sociology. Účel praktické části bylo odpovědět na výzkumné otázky, které byly stanoveny dvě: **„Jak působí myšlenky radikální sociologie na začínající a pokročilé sociology?“**

„Jaký je rozdíl mezi názory začínajících a zaběhlých sociologů na myšlenky radikální sociologie?“

Analýza provedených rozhovorů umožnila odpověď na obě výzkumné otázky. Obě skupiny pohlížely na myšlenky radikální sociologie většinou pozitivně, až na výjimky, které byly však dané tím, že se již změnil systém fungování vysokých škol a také sociologie jako oboru. Největší rozdíly byly však zaznamenány u odpovědi na druhou výzkumnou otázku. Mladí sociologové totiž často reagovali na myšlenky samotné a nezařadili je do praktického kontextu, narozdíl od pokročilých sociologů, kteří již věděli, jak obor funguje, například schvalování akademických článků nebo grantový systém výzkumů, a tudíž reagovaly na myšlenky způsobem bylo by to dobré, ale bohužel to takhle nefunguje a již zařadili „teoretické“ myšlenky do „praktického“ kontextu působení na akademické půdě sociologie v roce 2023.

Osobně si myslím, že téma radikální sociologie je velmi zajímavé a bylo zajímavé sledovat

názory dnešních sociologů na myšlenky radikálních sociologů. Samozřejmě jsou zde výhrady, nejvíce vůči malému vzorku respondentů obou skupin, jelikož bylo velmi těžké respondenty sehnat a analyzovat, zdali jejich odpovědi měly nějakou výpovědní hodnotu, tudíž by bylo dobré se více zaměřit na praktickou část a například rozdělit respondenty ještě do více skupin, protože i samotní profesori nebo magistři mají rozdílné názory od studentů bakalářského studia nebo doktorandů. Již u výpovědi jsem zaznamenal, že i také samotní doktorandy mají rozdílné názory, a tudíž bych určitě pro budoucí akademické práce na podobné téma doporučil větší výzkumný vzorek.

Summary

This bachelor's thesis is titled "What's Left of Radical Sociology? The Problematic heritage of the 'Disobedient' Generation." The aim of this thesis was to present what radical sociology was and to explore the ideas of selected representatives of radical sociology, which was done in the theoretical part of this work. In the practical part of this thesis, I focused on qualitative research of two groups of sociologists, where a comparative analysis of their opinions on selected ideas of radical sociology was conducted. The focus was on how radical sociology has transcended into 2023 and how it is perceived by novice sociologists pursuing their bachelor's degrees, and the second group consisted of advanced sociologists, mainly doctoral candidates, or those with doctoral degrees.

The purpose of this bachelor's thesis was to explain and understand the generation of radical sociologists. To comprehend what radical sociology was, how it emerged, and its association with specific authors and ideas, the theoretical part was utilized. In the theoretical part, I first outlined the time when radical sociology emerged, as it was crucial to grasp the historical context of its inception before delving deeper into individual authors and their ideas. Subsequently, I delved into the events and speeches, including the critique of the then-existing sociology by Martin Nicolaus at the American Sociological Association in 1968. This event, along with the title of the speech "Fat Cat Sociology," is considered the beginning of radical sociology (Nicolaus, 1968).

After that, I focused on individual authors and their ideas. A central figure to whom I devoted attention in this bachelor's thesis was Charles Wright Mills and his method of sociological imagination. Mills is regarded as the hypothetical "father" of radical sociology, and although criticisms of sociology were not specific to him alone, but also to sociologists who preceded him, Mills is considered a catalyst, and his ideas and legacy are frequently associated with

radical sociology and its representatives. Alvin Gouldner and his reflexive radical sociology were another subject of investigation in the theoretical part, as well as several other sociologists who worked in the field as young sociologists during the emergence of radical sociology. The book "The Disobedient Generation: Social Theorists in the Sixties" (2005) by authors Alan Sica and Stephen Turner was particularly helpful in this regard, as it contains autobiographies of twenty radical sociologists and their ideas and opinions on the events of 1968 and the radical sociology movement.

Despite the tumultuous period in American sociology during the 1960s and 1970s, the radical sociology movement was never sustained as the mainstream in sociology. Although the generation did not disappear entirely, it gradually dwindled, and their voices and ideas were gradually lost in the postmodern sociology of the late 20th century. Despite not succeeding on a broad scale, radical sociology significantly influenced the course and perspective of sociology as a whole. In the conclusion of the theoretical part, I mentioned several authors who continue to revitalize and adapt the ideas of radical sociology to their specific times. From the testimonies in the practical part, I learned that radical sociology, although naturally modified, still appears in sociology universities in the Czech Republic, albeit in smaller groups.

This brings me to the practical part, which aimed to determine how selected ideas of radical sociology affect modern-day sociologists in 2023. After completing the theoretical part, specific ideas of the radical sociologists, especially Ch. Mills, A. Gouldner, and selected authors from the book on autobiographies of radical sociologists from the generation of 1968, were chosen. In the practical part, semi-structured interviews were conducted, and a comparative analysis was performed with two groups of sociologists: the first group comprised undergraduate sociology students, and the second group consisted of doctoral candidates or already graduated sociologists. The purpose of the practical part was to answer two research questions: "How do the ideas of radical sociology influence novice and advanced sociologists?" and "What are the differences between the opinions of novice and established sociologists on the ideas of radical sociology?"

The analysis of the conducted interviews provided answers to both research questions. Both groups generally held positive views on the ideas of radical sociology, with few exceptions. However, the opinions differed mainly in the depth of responses and the consideration of context, which was attributed to the fact that one group was relatively new to the field of

sociology, whereas the second group was experienced and had a better understanding of how the field operates, such as the approval process for academic articles or the grant system for research. Consequently, they responded to the ideas in a way that acknowledged their potential but also highlighted practical limitations, thus placing the "theoretical" ideas within the "practical" context of academic sociology in 2023.

Personally, I believe that the topic of radical sociology is very intriguing, and it was fascinating to observe the opinions of today's sociologists on the ideas of radical sociologists. However, there are reservations, particularly regarding the small sample size of respondents in both groups, as it was challenging to find and analyze respondents to ascertain the value of their responses. Therefore, it would be beneficial for future academic works on a similar topic to focus more on the practical part and possibly divide respondents into more groups since even doctoral candidates hold diverse opinions, which highlights the importance of a larger research sample.

Použitá literatura

Abbot, J. R. 2006. "Critical Sociologies and Ressentiment: The Examples of C. W. Mills and Howard Becker." *The American Sociologist* 37 (3): 15-30

Balon, J. Nenaplněný příslib sociologické teorie: vzestup a pád americké sociologie ve druhé polovině dvacátého století. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2008, vol. 44, iss. 5, p. 943-968.

Balon, J. Ambivalentní odkaz Millsovy Sociologické imaginace. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2009, vol. 45, iss. 5, p. 1055-1072.

Balon, J. John Holmwood. *Sociologie, veřejnost, politika [Překlad]*. Praha: Filosofía, 2019. ISBN 978-80-7007-577-7.

Balon, Jan. *Sociologie v USA: historické kontextualizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-063-6.

Bandyopadhyay, P. (1971). One sociology or many: Some issues in radical sociology. *The Sociological Review*, 19(1), 5-29.

Bash, H. H. (1974). [Review of *Orthodox Consensus and Radical Alternative: A Study in Sociological Theory.*, by D. Atkinson]. *Contemporary Sociology*, 3(6), 483–487. <https://doi.org/10.2307/2063550>

Becker, H. 1967. "Whose Side Are We On?" *Social Problems* 14 (3): 239-247.(online) Dostupné z: <https://academic.oup.com/socpro/article/14/3/239/2924993>

Becker, H. S., & Horowitz, I. L. (1972). Radical politics and sociological research: Observations on methodology and ideology. *American Journal of Sociology*, 78(1), 48-66.

Boltanski, L. (2009). Kritická sociologie a sociologie kritiky. *Teorie vědy / Theory of Science*,30(34),55840.

Retrieved from: <https://teorievedy.flu.cas.cz/index.php/tv/article/view>

Burawoy, M. (2005). For Public Sociology. *American Sociological Review*, 70(1), 4–28. <https://doi.org/10.1177/000312240507000102>

Burawoy, M. (2005). The critical turn to public sociology. *Critical Sociology*, 31(3), 313-326.

Černoušek, M. (2017). Kreativita. *Sociologická encyklopedie*. (online), Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kreativita>

Deutsch, S. E. (1970). The radical perspective in sociology. *Sociological Inquiry*, 40(1), 85-93.

Fasensfest, D. (2014). *Critical Sociology after 40 Years: Looking Back, Looking*

- Forward. *Critical Sociology*, 40(1), 3–6.
- Flacks, R., G. Turkel. (1978). "Radical Sociology: The Emergence of Neo-Marxian Perspectives in U.S. Sociology." *Annual Review of Sociology* 4: 193-238 (online), Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.so.04.080178.001205>
- Gane, M. J. (Ed.). (2002). *Radical Sociology of Durkheim and Mauss*. Routledge.
- Giddens, A. (1968). "POWER" IN THE RECENT WRITINGS OF TALCOTT PARSONS. *Sociology*, 2(3), 257–272. <http://www.jstor.org/stable/42850658>
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- Holmwood, J. (1999). *Radical sociology: what's left?*. In *Transforming politics: Power and resistance* (pp. 277-293). London: Palgrave Macmillan UK.
- Lapeyronnie, D. (2006). *Radical Academicism, or the Sociologist's Monologue : Who are Radical Sociologists Talking with ?*. *Revue française de sociologie*, 47, 3-33. <https://doi.org/10.3917/rfs.475.0003>
- Levine, R. F. (2016). *Enriching the sociological imagination: How radical sociology changed the discipline*. Routledge.
- Liter, T. (1994). *The Unassimilable Otherness of the " Post" of Postmodern and the Radicality of Radical Sociology*. *Critical Sociology*, 20(2), 51-80.
- Merton, R. K. 1957. *Social Theory and Social Structure*. Glencoe, IL: The Free Press.
- Mills, C. W. (1956). *The power elite*. Oxford University Press. (online) Dostupné z: https://archive.org/details/c_wright_mills_the_power_elite/page/n295/mode/2up
- Mills, C. W. 2002. *Sociologická imaginace*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 80-86429-04-0
- Nicolaus, M. 1968. "Fat-Cat Sociology. Remarks at the American Sociological Association." *The American Sociologist* 4 (2): 154-156. (online) Dostupné z: <https://nicolaus.com/wp-content/uploads/writings/FAT%20CAT%20SOCIOLOGY.pdf>
- Novotná, H., Špaček, O., Šťovíčková, M., *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2019. 495 s. ISBN 978-80-7571-025-3
- Parsons, T. 1951. *The Social System*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Parsons, T. 1959. "Some Problems Confronting Sociology as a Profession." *American Sociological Review* 24 (4): 547-569.

- PARSONS, Talcott, 1902-1979. *Theory and Society*. 1979, 8(2), 299-301. Talcott Parsons, 1902-1979. (1979). *Theory and Society*, 8(2), 299-301. <http://www.jstor.org/stable/656907>
- Petrusek, M. (2017). Sociologie radikální. *Sociologická encyklopedie*. (online), Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie_radik%C3%A1ln%C3%AD
- Pitch, T. (1974). The Roots of Radical Sociology. *Insurgent Sociologist*, 4(4), 45-58.
- Pollner, M. (1991). Left of ethnomethodology: The rise and decline of radical reflexivity. *American Sociological Review*, 370-380.
- Porter, J. N. (1981). Radical Sociology Textbooks: A Review Essay. *Humboldt Journal of Social Relations*, 9(1), 198-206. <http://www.jstor.org/stable/23261703>
- Roach, J. L. (1970). The radical sociology movement: A short history and commentary. *The American Sociologist*, 224-233.
- Scimecca, J. A. (1976). Paying homage to the father: C. Wright Mills and radical sociology. *Sociological Quarterly*, 17(2), 180-196.
- Seidman, S. 1991. "The End of Sociological Theory: The Postmodern Hope." *Sociological Theory* 9 (2): 131-146, (online), Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/202074?origin=crossref>
- Sica, A., & Turner, S. P. (Eds.). (2005). *The disobedient generation: Social theorists in the sixties* (1st ed). University of Chicago Press.
- Strauss, Anselm L.; Corbin, Juliet. (1999) *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Sdružení Podané ruce.
- Wacquant, L. Bourdieu 1993: Případová studie vědeckého svěcení. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2013, vol. 49, iss. 1, p. 126-140.
- Wallerstein, I. (2006). Who Is Radical Sociology, What Is She? [Review of *Enriching the Sociological Imagination: How Radical Sociology Changed the Discipline*, by R. F. Levine]. *Contemporary Sociology*, 35(2), 109-111. <http://www.jstor.org/stable/30045723>

Teze bakalářské práce

Projekt bakalářské / diplomové práce

Jméno a příjmení studujícího: Martin Hála

Studijní program: SOSP

Předpokládaný název práce: Co zbylo z radikální sociologie? Problematické dědictví "neposlušné" generace

Předpokládaný název práce v angličtině: Complicated heritage of radical sociology

Klíčová slova: radikální sociologie, kreativita, reflexivita, sociologická teorie, neposlušná generace

Klíčová slova v angličtině: creativity, radical sociology, social theory, reflexivity, disobedient generation

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Námět práce

Tato bakalářská práce se bude zabývat tématem radikální sociologie a skupiny sociologů s ní spojených. V druhé polovině 20. století se vytvořila skupina sociologů, mladá generace, jež se vzepřela proti tehdejšímu proudu, sociologové, kteří byli nespokojení s tehdejším směrem vývoje sociologie jako oboru. V roce 1968 se na zasedání členů Americké sociologické asociace přihlásil ke slovu bezejmenný student, který jako první veřejně přečetl kritiku tehdejších sociologů a směru oboru sociologie, tento akt byl později nazván jako moment, který otevřel dveře vzniku proudu radikální sociologie. Odkazovali se především na velkou ikonu sociologie Charlese Wrighta Millse, který byl jeden z prvních sociologů, jež usilovali o změnu v oboru, a pokoušel se s vytvořením své metody sociologické imaginace změnit tehdejší vnímání sociologie, kde prosazoval větší reflexivitu a svobodu zkoumaných témat v oboru sociálních věd. Radikální sociologové pohlíželi na tehdejší výzkumníky jako služebníky korporací, vlády a zaprodance, kteří obětovali svou původní roli sociologa za peníze a prestiž, usilovalo se zejména o změnu role sociologie a výzkumníků, jelikož se podle jejich myšlenek sociologové odklonili od původní podstaty a role sociologie a zaměřili se už pouze na pomoc elitě a zanedbávali veřejnost. Radikální sociologie byla v druhé polovině 20. století velmi diskutované téma, avšak tento proud se nedokázal udržet na poli moc dlouho a byl velmi rychle potlačen dobovým kontextem, a tudíž se o něm dnes nediskutuje ve větším měřítku, ačkoli myšlenky radikální sociologie ovlivňují tento obor do dnes. V teoretické části této bakalářské práce se zaměřím na práce a zdroje z této doby a

účelem bude vysvětlit dynamiku a myšlenky radikální sociologie, jaký kontext dal vzniknout těmto myšlenkám, za jakým účelem se formovaly, jak se vyvíjely a co se nakonec stalo s touto skupinou a jejich problematice dědictví. Úkolem teoretické části je doplnit vědění o radikální sociologii a přiblížit její myšlenky pro dnešní generaci sociologů. Již v teoretické části se také bude práce zabývat tím, jak se myšlenky radikální sociologie ozývají v dnešní moderní sociologii a zdali by se daly adaptovat na moderní vědění a výzkumy spojené s moderní sociologií. Výsledkem této bakalářské práce bude představit myšlenky radikální sociologie a pozorovat, jak rezonují a působí na nové studenty sociologie a také již vystudované doktorandy. Praktická část se bude skládat z kvalitativní analýzy, budou probíhat polostrukturované rozhovory s novými studenty, ale také doktorandy, kteří již působí v oboru několik let, účelem bude sledovat, jak se obě skupiny hlásí k myšlenkám radikální sociologie, zdali souhlasí s tvrzeními a jak rezonují s jejich představou role sociologa. U skupiny nových studentů sociologie zejména jaké mají představy o roli sociologie a u skupiny doktorandů, jaké mají doopravdy zkušenosti s realitou provádění sociologických výzkumů. S jakým očekáváním vstupují mladí studenti do sociologie, jak vidí sami sebe a ostatní, a poté jakmile jde o pozice, jak se vystudovaní sociologové přizpůsobují režimu, který je v dnešní době nastaven a jak moc se přibližuje tento režim tomu, se kterým nebyli spokojeni sociologové jako C.W. Mills v druhé polovině 20. století. Velmi relevantním faktem je, že proud radikální sociologie dal námět k několika pracím významným sociologům a některé myšlenky z tohoto proudu se ozývají i v dnešních moderních pracích, tudíž je důležité připomenout si, kde tyto radikální myšlenky a volání za reflexivitou vlastně vznikly a jaký byl kontext jejich vzniku, jelikož se poté bude dát lépe stavět na teoretickém podkladu. Cíl této práce je vysvětlit příčiny vzniku radikální sociologie, její důsledky a v návaznosti na to přesunout tyto myšlenky na dnešní moderní pole sociologie a porovnat, jak tyto myšlenky působí na začínající a pokročilé sociology této generace. Sociologie není ani dnes jednoznačně vymezený obor, a tudíž je důležité neustále evaluovat, zkoumat teorie a myšlenky starších generací a pokoušet se je adaptovat a přirovnávat na moderní dobu.

Předpokládané metody zpracování

Praktická část bakalářské práce bude založena na kvantitativním výzkumu, budou prováděny polostrukturované rozhovory, ve kterých budou předem připravené okruhy otázek, které budu chtít zjistit, nicméně v rozhovoru bude možnost odbočit od struktury a prozkoumat jiné

relevantní téma, pokud ho respondent zmíní a bude s ním mít zkušenosti. Vzorek se bude skládat ze současných a vystudovaných studentů sociologie a bude rozdělen na dvě skupiny. První skupina se bude skládat z nově začínajících studentů sociologie nebo sociálně vědního oboru. Druhou skupinu budou tvořit lidé, kteří již mají se sociálně vědním oborem dlouholetou zkušenost, s největší pravděpodobností doktorandi, ale také profesori či magistři působící v oboru.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Rozhovory se budou nahrávat a následně přepisovat, nahrávky budou kvůli soukromí respondentů po přepsání smazány. Jména respondentů budou na požádání respondentů anonymní, jelikož nejsou pro výzkum tak relevantní.

Orientační seznam literatury

Alespoň 10 textů u projektů bakalářských prací, alespoň 15 textů u projektů diplomových prací.

1. Abbot, J. R. 2006. "Critical Sociologies and Ressentiment: The Examples of C. W. Mills and Howard Becker." *The American Sociologist* 37 (3): 15-30
2. Balon, J. Nenaplněný příslib sociologické teorie: vzestup a pád americké sociologie ve druhé polovině dvacátého století. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2008, vol. 44, iss. 5, p. 943-968.
3. Balon, J. Ambivalentní odkaz Millsovy Sociologické imaginace. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2009, vol. 45, iss. 5, p. 1055-1072.
4. Balon, J. John Holmwood. *Sociologie, veřejnost, politika [Překlad]*. Praha: Filosofia, 2019. ISBN 978-80-7007-577-7.

5. Balon, Jan. Sociologie v USA: historické kontextualizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-063-6.
6. Boltanski, L. (2009). Kritická sociologie a sociologie kritiky. *Teorie vědy / Theory of Science*, 30(34), 55840.
Retrieved from: <https://teorievedy.flu.cas.cz/index.php/tv/article/view>
7. Fasnacht, D. (2014). Critical Sociology after 40 Years: Looking Back, Looking Forward. *Critical Sociology*, 40(1), 3–6.
8. Turner, Stephen & Sica, A. (eds.) (2005). *A Disobedient Generation: 68ers and the Transformation of Social Theory*. SAGE Publications Ltd..
9. Wacquant, L. Bourdieu 1993: Případová studie vědeckého svěcení. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2013, vol. 49, iss. 1, p. 126-140.
10. Mills, C. W. 2002. Sociologická imaginace. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 80-86429-04-0

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky k rozhovorům (základní struktura, která se u rozhovorů mohla lišit, jelikož byly polostrukturované)

Rozhovor-radikální sociologie

1. Představení se, jak dlouho studujete sociologii, jaký obor?

-

2. Setkal/a jste se již někdy s radikální sociologií?

-

* („Radikální sociologie je proud spojený s generací sociologů v 60. letech 20. století. Představitelé radikální sociologie byli nespokojeni s tehdejší strukturou sociologie a samotnou rolí sociologie a sociologa. Radikální sociologové kritizovali zaměření sociologie

na teorii, hromadění vědění, odpoutání se od veřejnosti a jejích problémů, a nechávání se ovlivňovat a korumpovat se od elit v předmětech zkoumání. Namísto toho prosazovali svobodnou sociologii, která kriticky vypovídá o problémech a roli sociologa, která je reflexivní a zaměřuje se na reálné trýznivé problémy společnosti. Mezi představitelé radikální sociologie patří například Charles W. Mills nebo A. Gouldner“)

Role sociologie

1. Jak vnímáte osobně roli sociologie? (čeho by měla docílit, co od ní očekávat)

-

2. Co je pro Vás v sociologii důležitější, teorie nebo praxe?

-

*(radikální sociologové se zaměřili více na praxi, chtěli kriticky vypovídat o společnosti a problémech, odmítly velké teorie a hromadění vědění)

2.1 Jaký názor máte na takový přístup k sociologii?

-

3. Jakými problémy by se měla sociologie zabývat podle Vás?

-

*(radikální sociologové se namísto studia teoretických konceptů (demokracie, moci)

zaměřili

jen na studium veřejných problémů jako například chudoba, utlačování menšin)

3.1 Jaký máte názor na takové zaměření?

-

4. Do jaké míry by měla sociologie být závislá na jiných subjektech a sektorech?

(finance potřebujeme, ale jak velký by měl být zásah do integrity oboru)

-

*(radikální sociologové vystoupili proti ovlivňování financemi, kritizovali vliv elitní společnosti a byrokracie na tématech výzkumu například tím, že prováděli demonstrace, nebo odmítli pracovat pro univerzity)

4.1 Jaký máte názor na tento vzdor? Myslíte si, že se děje takové ovlivňování institucemi i dnes?

-

5. Měla by dle Vás sociologie být reflexivní věda ve své struktuře? (pořád evaluovat, přicházet s novými konflikty, rolemi atd. X ustanovit jasnou roli a systém)

-

*(Vliv radikální sociologie a kritika systému sociologie vedla ke změnám na akademickém poli, ale zároveň také k roztržitém oproti spojitosti oboru. Jejich činy jsou často spojované s anarchismem)

5.1 Myslíte si, že je za potřebí takhle kriticky pohlížet na vlastní strukturu i za cenu roztržitém oboru?

-

6. Může dle Vás být sociologie objektivní věda? + Hodnotově neutrální?

-

*(Jedna z největších kritik radikální sociologie byla kritika tehdejšího systému sociologie a prezentace hodnotové neutrality. „Jak může být někdo hodnotově neutrální, když je téma jeho výzkumu ovlivněno nějakým jiným subjektem“)

*(Například A. Gouldner označil sociologii za vědu, která nemůže být nikdy objektivní a neměla by se o to ani pokoušet)

6.2 Jak na Vás tato kritika působí? Jaký máte názor na tuto kritiku?

-

Role sociologa

7. Jak vnímáte osobně roli sociologa?

-

*(radikální sociologie stavěla sociologa do role, ve které měl kriticky vypovídat o hodnotách a problémech ve společnosti, neměl by se bát konfliktu ve svých výzkumech a vytváření řešení)

7.1 Myslíte si, že by měl sociolog kriticky hodnotit společnost? Měl by sociolog dělat závěry a vytvářet řešení problémů z výsledků výzkumů?

-

7.2 Co by podle Vás mělo být hlavním nástrojem sociologa? *(Radikální sociologie se přestala soustředit na teorii a teoretický základ výzkumů, výzkum by neměl vycházet z teorie, ale hlavním nástrojem měla být morální analýza zjištění v průběhu výzkumu a následná evaluace a adaptace na tyto výsledky)

8. Charles Mills, jakožto představitel radikální sociologie vystoupil proti tehdejšímu systému sociologie se svou metodou sociologické imaginace a tím chtěl změnit roli sociologa, znáte tuto metodu? (*Pokud neznáte, otázku můžete vynechat) Jaký je Váš názor na metodu sociologické imaginace a do jaké role staví sociologa?

-

Očekávání od sociologie

9. Proč jste začal/a studovat sociologii, co Vás na sociologii zaujalo?

-

10. Bylo něco, co Vás na studiu sociologie překvapilo z hlediska role sociologie nebo sociologa ve společnosti?

-

11. Jak moc dle Vás zasahují finance a instituce do předmětu a průběhu výzkumu?

-

12. Změnil se nějak Váš pohled na roli sociologie a sociologa v průběhu studia? Setkal/a jste se s nějakou iluzí, která se Vám rozplynula v průběhu studia a zjištění, jak akademie funguje?

-

13. Myslíte si, že myšlenky a otázky radikální sociologie jsou důležité, užitečné i v dnešní sociologii?

-

14. Jak se podle Vás přenesly, setkali jste se například při studiu s těmito myšlenkami?

-

15. Jak by podle Vás dopadl proud radikální sociologie, kdyby vystoupil dnes?